

Zbiór procesów
z 18 wieku



Dziady

Jakoba Gieysztora

[illegible]

Z Biblioteki Jak. Kaz. Gieysztora



1. Wilno – Ryx.
2. Wigdorowicz – Wichert.
3. Katmanowicz Klaczko – Wigdorowicz.
4. — —
5. — —
6. Biskup Wileń.
7. Żydy – Wichert.
8. — —
9. Wulfowicz – Radziwiłł.
10. Leybowicz – Menasowicz. Wigdorowicz.
11. Włościanie Star Wielondskiego – Walewski An.
12. Poniatowscy – Walewski.
13. Szydłowski – Micewicz – Jasiński.
14. — —
15. Hausman – Piltowski –
16. Potocki – Grodno.
17. Brzostowski Xaw – poddani Mościbrowscy.
18. Stankiewicz – Murzyński – Dedenko
19. Domaniscy. Szpink. Karmelici. Rudomina. Olchiorko
20. Alexandrowicz – Grodno.
~~21 Stokowski – Ignatowski.~~ zob. 14633. III. t. V. Nr. 13.
22. Murzyński – Ryż –
Niemcewicz – Krasnodębski.
23. Tęgoborski –
24. Gorecki – Wilno.
25. — —
26. — —
27. — —
28. – Berez Kartuzi – Niemcewicz –
~~28~~ 28a. — —
~~29~~ Stoklicki Star – Minejko.
~~28~~ 29. Minejko – Malinowski.
30. Giepiter – Piłecka.
31. — —
32. — —

33. Sokołowski — Wilno
34. — —
35 — Karmelici — Giedroyc.
36 — Świrski. — Kowno.
37. Pucitowski — Kowno
38. Kurkliewicki — Orzeszko.
39. Dorohiczyn Franc. — Orzeszko.
40 — Orzeszko
41. Piasecki — Cierniecki. Wołodźkowa. Wołodkiew[icz]
42. Odyniec — Zahorska — Ryngwad Dyskie.
43. Białopiotrowicz — Brygitki
44. Korsakowicki — Wasilewski.
45 — —
46 Tołoczko — Kamedułki Węgier.
47. Wojnicko — Pezarski. Tayler
48. Pohl Jgd. — Plater.
49. Przezdziecki — Zastaw.
50. Chrewicz — Przezdziecki — Marcinkiewicz,
51 Marcinkiewicz — Radziwiłł, Chreptowicz
Sapieha.
52 Sapieha — przezdziecki.
53 — Matuszewicze — Giedkowski — Bobrownicki
54 Klonowice — Matuszewicze — Ciechowski.
55. —
56. Klonowice.


BIBLIOTHECA
VNIV. IAGELL.
CRACOVIENSIS

SPRAWA

Starozakonnych Oſzera Kałmanowicza Klaczki, Nochima Chaimowicza, Abéla Wolfowicza i dalſzych Starſzych przeſzłego Kachału, oraz Synagogi i Poſpolſtwa Obywatelow Miaſta J. K. Mści: Wilna w Aktoracie diſtinetim piſzących ſię.

Z Starozakonnym Samuelem Wigdorowiczem.

I. O utwierdzenie we wſzyſtkich punktach dekretu oczewiſtego Xcia Woiewody Wileńſkiego w R. 1785. 9bra 29. dnia zapadłego, i zaprzyſiężonego.

2 O pokaranie winami odzewnemi i o uciążenie Expenſami prawnemi. —

A w drugiey Kategoryi, idq; za nabrane ſummy w Kahale i poczynione ſzkody, wedle wſpomnionego dekretu oczewiſtego odeſłania do Sądu Religiicznego; a tym czaſem dla pewności doſtania i Repetycyi w pretenſyach do 130,000. złotych likwiduiących ſię, o danie dobrze oſi dłey poręki, a w niedaniu Oney, o uznanie detencyi, lub Approbaty Areſztu założonego Obżało: Wilhertowi znaglaiąc Go do ſtatuicyi w każdym czaſie i potrzebie wyż wſpomnionego Wigdorowicza.

W oſobney pretenſyi W. Wicherta do rzeczonego Samuela Wigdorowicza ſtoſowaney, Złoych Dltrow od prozekucyi uwolnienia, winami Ewokacyinemi i Expenſami prawnemi pokarania. —

§§.

Na mocy praw, a nayſzczegulniey Konſt: 1633. 1761. 1667. 1673. 1678. 1764. oraz Prawa Statutowego Ar: 7. z R. 12. i 27. z R. 11. Zydow pod moc i Rozrządzenie Woiewodom i Sttom poddaiącey; JO. Xże Wwda Wileńſki ſpór w dziſieyſzey Sprawie wyrokiem ſwoim, Oczewiſtym, i w terminie przez Prawo zaznaczonym. Apellacyą nieruſzonym rozſtrzygł; — Ktoren, z powodu wyniſionego Mandatu od Starozakonnego Wigdorowicza, z tychże ſamych dowodow, iakie przed Xciem Wwdą ſkładane były uſprawiedliwia ſię.

Dla utwierdzenia Punkto 1mo:

§.

Samuel Wigdorowicz w R. 1750. Mar: 8. wybrany za Rabina punktom od Kahału Wileńſkiego i poſpolſtwa podanym, przyrzekł ulegać; które do dziſieyſzych przeſtępſtw na Sądzie Wwodzińſkim dowiedzionych, te miały zaſtrzeżenia. =

Nro: 6 *Niebędzie ſię godziło obrać żodnego Rabina Przyſzkołkowego, ani Lektora ani Profeſsora przez cały wiek Samuela Rabina. lecz rzeczony Samuel ma być tytułowany tymi trzema tytułami.* =

Nro: 28. *Wszystkie punkta czasu Obrania Rabina Heszela za Rabina poprzednika Samuela opisane &c. od początku do końca maią być w mocy swoiey trzymane = producuntur.*

Co zaś miał Heizel w swoiey Ordynacyi w Ru: 1612. podczas Świąt Wielkonocnych, dla Rabinow ułożoney, a Jemu w Roku 1712. febr: 25. do Zachowania podaney, i przez niegoż przy obraniu na Rabinostwo zaprzysiężoney, to do potrzeby w Sprawie wypisuie się.

P: 1. Rabin niema ulgi prosić w zaprzysiężonych punktach ani od Kahału, ani od całego Kongressu przez cały ciąg Rabinostwa.

P: 4. Niepowinien Rabin od Kontrahencyi żadney wymagać daniny procz postąpioney płacy od wielkiey Krobki po Talarow Bitych 5. a od innych Kontrahenccyi po Bitym 1.

P. 6. Niewolno Koligacyi do 4 pokolenia do Kahału wprowadzać.

P: 11. Od przesądu Rabinowi cząstkę dochodu Sędziowie zasiadaiący wyznaczać maią.

P: 16. Wzruszać punktow w naymnieyszey literze, gdyby i zadozwoleniem całego Miasta, a tym barziey Kassować lub melioować Rabin nic będzie mogł wyiednywać, a ieśliby zyskał zanieważne i nie nieznaczące być ma, &c.

Dalsze punkta opisuią Jego władzę, Rządzenie, w przyzwoitym zagraniczeniu, w materya h częścio Duchownych, Religiinych, i Cywilnych i razem obeymuią postanowienie dochodow = *ktore się składaią.*

Prócz tych punktow Ordynacyą Rabinom przepisuiących winni zawsze Rabinowie nie tylo Exekwować z Starszeńskiey władzy, ale i Sami ulegać wszelkim Postanowieniom czyli Konstytuciom, a Osobliwie na Kongressach Głownych stanowionym i stanowic się mogącym. — Do wiadomości więc dzisieyszey Sądu o liczbie przestępstw osądzonego Wigdorowicza potrzebna iest uchwała na Kongresie Induirskim w Ru:

1680. postanowiona, a w Roku 1720. w tymże mieyscu ziazdowym Reassumowana, ten maiąca Kotext = ,, Niewolno za podpisy brać pieniędzy od Kontrahentow y od żadney rzeczy pod karą ,, Cheyrymową, a gdy dowiedziona będzie Korrupcya na zawsze ma ,, być odsądzonym od Urzędu, y wielkim penom ulegać. — Czego do- ,, pomnieć się wolno każdemu az do uskutecznienia takowey Ustawy.

W takiey Ordynacyi Rabinom przepisaney a przez Samuela Wigdorowicza szczególnemi punktami 1750. R. przyiętey, pomimo Pretendentow (iak dokument Assekuracyiny 1750 Apryla 6. od Kahału Rabinowi na zastępstwo dany świadczy) za Rabina ogłoszony został. I in ordine zaszłey Elekcyi Konsensem JO. Xże Michał Kazimierz Radziwiłł Woiewoda Wileński Hetman W. X. Litt: i W Roku. 1750. Apryla 7. dnia wydanym, na Urząd Rabinowsk Instytuował; ktoren iakie zaymuie warunki *Czytać* = a szczegulnie = ,, daiąc Onemu zupełną moc do sądzenia podług Obrządkow Religii ,, swoiey słuszności i S. sprawiedliwości = który to Rabin według ,, dawnych praw, zwyczaiow, Religii i Antecessorow swoich, a osobliwie iak przeszły immediate Rabin bez żadnych nowin i wymy- ,, słow, tudzież uciemiężenia tak Kahału iako i pospolstwa sprawo- ,, wać się &c. Podrabin ko w poniewaź, dotąd praktykowało się, że mie- ,, wano, tym Listem Konsensem moim aby nigdy nie było pod wiel- ,, ką karą i winą zakazuię &c = ,,.

Już nic nie pozostało; gdy czuła pamięć Samuela Wigdorowicza na obowiązki Rabinstwa, z wdzięcznością dla Kahału i pospolstwa połączona, (iż Go wynieśli na ten Urząd wolnemi zaufanie głosami; — Iż go na utrzymanie w tym Urzędzie, pisali się przeciw Pretendentom, i assekurowali Onych uspokoić. — Iż mu dekretami

Sądu Duchownego iako odwołuiącemu się do punktow Heszelowskich należne z Kontrahencyow dochody, Exekwuiąc Ordynacyą przysądzali); trwałą i należytą we wszystkich powołaniach utrzymuiąc spokoyność, prowadziła miłym torem do uszczęśliwienia każdego z Zgromadzenia Narod składaiącego.

W tym tedy stanie znayduiąc dzisieyszy JO. Xże Jmść Woiewoda wileński po wstąpieniu na Woiewodztwo, łatwo ściągnoł rekę do podpisania Approbaty Konsensu na Rabinowstwo Wigdorowiczowi; — Którey te są wyrazy —

„ 1763. Jan: 24. Ten Konsens Rabinowi Wileńskiemu Samuelo„ wi Wigdorowiczowi od ś. p. Xięcia Jmci Oyca i Dobrodzieia mego „ dany, we wszystkich punktach stwierdzam, i approbuię, przykazuiąc „ podwiną nieodpustną &c. &c. Aby to obserwował, co temu Rabino„ wi w osobnych punktach pozwolono będzie &c. „

Lecz nad nadzieie Kahału i pospolstwa, Samuel Wigdorowicz po zyskaney Aprobacie, coby miał się pomnażać w wdzięczności, pilnuiąc prwołania i przepisow sobie podanych, zaczoł myśleć o sposobach ucisku dość porządnie Bo —

Nayprzód uproiektował zatracić te punkta; które obręb władzy Jego zakreślały; a które wedle Obrzędu i Ustaw Synagodzkich zawsze powinny się składać w ręku Pisarza i Sędziego Kahalnego w Autentyku, — Lecz że Judel Teść Rabina Samuela, był w tenczas Pisarzem i Sędzią Kahalnym; oddane tedy zostały takowe punkta pierwszemu Szkolnikowi Beniaminowi Leyzerowiczowi dla dostrzegania przez Kahał i pospolstwo wszelkiey powinności Rabina. —

Jakoż posłużył mu czas śmierci rzeczonego Szkolnika, że zakrzątaiąc się z obowiązku Rabińtwa a z Ustaw Opieki rozbiorem Maiątku zeszłego i Kahalnego, pamiętne punkta mógł w Autentyku schwycić. —

I tak zapewniony, w samey rzeczy, że go przekonać niemogą o przestępstwa Opisow, czyli punktow, bo iuż bytności niemaiących, zaczoł ciemiężyć przez różne środki nayprzod młodszych. —

Skwirk zatym pospólstwa podnosił się do buntu; a Kahał dostrzegłszy niebytności punktow, przedsiewziął na to oboie obmyślać środki Exekwuiąc iakoby będące in Existenti punkta, i łagodząc skwirk ogłoszonemi Sesyami Kahalnemi, Ze —

„ *1mo.* W Sprawie między Kahałem i Gospodarzem chocby za „ zezwoleniem Ichże, Rabin w Sądzie, wedle punktow uczynionych, „ zasiadać niepowinien.

2do. Ze każdy zaprzysiężonych punktow przez Rabina, aby były co do litery wypełniane mocen iest dostrzegać.

3tio. Ze Rabin po przypomnieniu, ponownie asekurował, iż ma dotrzymać punkta przyięte.

„ 1767. 9bra 3. iedna Eorundem 10. dwie Sesye wspomnione „ składaią się w Kopiach Polskich.

Ta czułość Kahału za pospolstwem czyniąca, przyspieszyła knowane uciski Rabina i dla Osob Kahalne obowiązki odbywaiących, — Musieli tedy radzić osobie, i razem iakby Go znowu Opisami obostrzyć; — Jakoż same bezprawia, niecnoty i występki spełniane, których liczba niezliczona, a przez Pospolstwo zawsze Adnotowana była, gotowały mu Rozbraterstwo z Urzędem.

Złapany na fabrykacyi Inkwizycyi R. 1768. w Sprawie Zelika Markowicza expedyowaney do ktorey fałszywe świadectwa umieściwszy, Sędziego Duchownego Judela Gabryełowicza podpisał, i pomyłną iak na nieszczęście pieczęcią Hekam oznaczył rad nierad czytać

A 2

muſiał Regeſtr i dalſzych ſwych wyſtępkow podobnych, w Pozwie przed Sąd Duchowny do odſądzenia wynieſionym umieſzczony. — Za którym, i Examina czyli Inkwizycye odbyte w ſztukach kilku *produkunt:*

Ocucił ſię i loſu czekał. Aże Eliaſz Ociec, Berko Syn byli ſtarſzemi Kahalnemi, a związkiem dalſzym, Eliaſz Swatem, a Syn Jego Joſiel Eliaſzewicz a Brat Berki Kahalnego, Zięciem byli Rabina, udali ſię więc ſilno w Kombinacyą między Rabinem a Kahałem, i dotarli, w punktach 28. ktorych wyrazy ſzczegulnieyſze —

1768. 9bra. 13. według Kalendarza Zydowſkiego, a Polſkiego 1767. 9bra 7. dnia.

Sub. Nro: 6. Zadney pretenſyi do Kahału do daty ninieyſzey ſtać niema; — A iakie ſię znaleść mogą Cerografy i dokumenta powrocić przyrzeka, Maniſeſta kaſuie, i iedynie Aſsekuracyą na 30,000. złł: dla dotrzymania Rabińſtwa wydaną utrzymuie. —

Nro: 7. Przez ciąg Rabinowſtwa ſwego, żadne Beneficia dla Synow i Zięciow ſwoich czynić niebędzie mocen. —

Nro: 14. Synowie Rabinowſcy i Zięciowie nie będą mogli być Prezydentami Sądowemi aniteż Piſarzami Mieyſkiemi przez cały ciąg Rabinowſtwa.

Nró: 21. Od daty ninieyſzey, ieśliby Rabin miał ſprawy z Kahałem rozprawa ma być wzaiemna niegdzie indziey, lecz koniecznie w Wilnie, i przed Sądem udzielnym roſprawować powinni będą. Czytać one całkowicie z Rotą przyſięgi i Approbatą Sądu Duchownego zgodnie przez obie ſtrony wybranego w dacie 1767. 9bra 10.

Niedługo i ta przyſięga trwała, gdyż poſzedł Rabin do Sądu Duchownego Synagogi Grodzieńſkiey i zyſkał podſtępnie Dekret. —

Ru: 1770. Xbra 1go. Punkta w Ru: 1768. ſtałe y zaprzyſiężone podnaſzaiący, a dane przy obraniu na Rabinoſtwo zachować zalecaiący, przy Liście otworzyſtym Executionis datę

1771. Januar: 2. noſzącym, przy Kopijach Polſkich ſkładaią ſię.

W takim podſtępie Kahał wedle punktow podſtępuiąc, wyniosł zakaz od Sądu Duchownego Wileń. przeciw Rabinowi w Ru:

1771. *Januar: 18. y za nim* List narzekania na Sąd Grodzieńſki o złe *przeſądy Eorundem, przy 21. Kopiach Polſkich Czytać.*

Dalſzą zaś przedſiebiorąc drogę z uſtaw Obrzędow ſwoich z Kahału Pińſkiego iako w Litwie naywyżſzego Expotował List Obwieſzczy czyli Pozew po Rabina, do podnieſienia dekretu przez Kahał Grodzieńſki podſtępnie ferowanego. *Widzieć*

1771. febr: 8. takowy List Pozew przy Kopii Polſkiey.

Wciągu Krokow wſtępnych do procederu, dowiedziawſzy ſię Kahał Grodzieńſki o wynieſionym Liście narzekania czyli Proceſsie, wyznał przez iednego z Kahalnych ſwoich obłądzenie Subdelegatow Kahału Wileń: że zle ſtawali, y że Sąd niewidział Roty wykonanego Juramentu przez Rabina, któraby Swientość punktow utrzymać mogła, y dla tego naſtronę Rabina ſądził, w Liście datę.

1771. febr: 15 maiącym producit:

Za wynieſionym powyżey Pozwem ſtanął dekret Kahału Pińſkiego czyli ich Sądu Duchownego, ktorym, złe obranie Subdelegatow do Sądu Grodzieńſkiego uznano, a zatym dekret ſkaſſowawſzy, pro ceder na Nowo zaczynać nakazano, a tantiſper Punkta świezo uczynione w mocy że zoſtawać maią zaſtrzeżono. *Czytać.*

1771. Apr: 10. takowy dekret przy Kopij polſkiey.

Niemiał iuſz Rabin ſrzodka, ktoryby iego zamiarom mogł odpowiadać, oświadczył zatym, że Sąd Kompromiſarſki byłby nayle-

ſzym

pszym Sądem w pretensyach potocznych, na co powolnie zezwoliwszy Kahał, przystąpił: y taki wypadł Oczewiście wyrok.

1. Kahał powinien Wexel wydać na Czer: Złtch. 700. i Ony procentować do uspokoienia. 2. Płacić Pensyi tygodniowey po Zł: 27. ogułem za wszystkie należności. 3. Wszystkie dokumenta Punkta na których Rabin nominowanym został w mocy nienaruszney zostać maią, in Casu wyprowadzenia się Rabinowskiego dokąd inąd, natenczas Kahał Rabinowski przez Lat 7. corocznie po Czer: Zł: 5. płacić Assekuruie się. 4. Jsrael Syn Rabina ma bydź Sędzią tuteyszym przez Lat 15. z pensyą tygodniową po Złch 10. 5. Rzeczony Syn przez ciąg lat 15. Sędziowstwa swego od wszystkich podatków Mieyskich wolen oprocz Konsystencyi Woysk iakich gdy nałożą. 6. Josiel Zięć za daniem Cer: Zł: 15. ma być w Randze Burmistrzowskiey 7. Herc Cymachowicz za daniem Czer: Zł: 5 ma być w Randze Radzkiey. 8. Jankiel Zięc Rabinowski bez naymnieyszego datku ma być między Kreskowemi pomieszczony, z tymiż wolnościami, ktore ma Jsrael. 9 Jonasz Zięć Rabina od wszystkich podatkow przez lat 5. uwalnia się, procz z Handlu otworzystego, Poglownego y Konsystencyi Zołnierskiey wynikłych. 10. Zaspokoienie z wszelkich dotąd do Kahału pretenssyi ogłasza się y one kassuiąc Rabin, za siebie i Sukcessorow opisuie się, wszelkie dekreta Synagog y cały Process znikczemnia, 11. Otrzymany dokument od Offera na Czer: Zł: 300. zwrócić przyrzeka. 12. Jesliby się znalazł iaki bądź domument, Cerograf, Oblig, dekret u Rabina lub Sukcesorow, Jemusz lub Tesciowi Jego przez Kahał lub poiedynkową Osobę wyda y kassuie się, y ieśliby kto wzruszać miał, zastępować y Expensować Rabin winien. 13. Assekuracya na 6000. Zł: podczas naitania Rabinowskiego Onemuż wydana kassuie się, a nowa dla dotrzymania takowey ugody ma byc wydana. 14. Za wexlem na 6,000. Zł: wydanym niema Rabin y Sukcessorowie dopominać się, lecz lokacya Jego dla dotrzymania ninieyszey Ugody ma być na nim zapisana. 15. Wzaiemnie Kahał wszystkie pretenssye dotąd regulowane umarza. 16. Rabin Cerograf na Summę Czer: zł: 1000 ma lokować, a ten p ty exolucyi ulegać niepowinien, poki dowiedzionym nie będzie, iż Rabin lub Sukcessorowie przestąpili choć ieden punkt z dopióro opisanych dla czego Powierzyciel ma wydać barwiane Rewersa obu stronom. 17. Takiż warunek Assekuracyi od Kahału ma byc wydany. 18. w Sprawie o Kamienicę Felkierzambowską wyniknąć między Kahałem y Rabinem mogącey, rospoznanie oney przez Sąd Duchowny Wileński zastrzega się. 19. wszelkie tranzakta umarzaią się, a takowe Punkta dotrzymane być maią. 20. Takową ugodę Sąd Duchowny Wileński z dwuch Kompletow złożony ma zaapprobować. 21. Rabin pretensyi y do poiedynkowey Ossoby względem Rabinostwa formować niebędzie mogł, 22. Wyiednanie approbaty takowych punktow od Synagog zastrzega się, 23. Taż ugoda ma być w Kancelaryi Grodzkiey y Magdebur: przyznana. 24. ma być Cheyrym ogłoszony, na obie strony, aby niezostawili żadnych u siebie dokumentow w oryginałach y Kopiach iako iuż w rzeczy ugodą skończoney.

Przez Szczegulny zaś dokument względem Rabinstwa Przyszkołkowego takim rzecz kończyli sposobem czyli opisem: to iest, że Jsrael Syn Rabina może być Rabinem Przyszkołowym bez żadney Pensyi przez lat 15. Opłata Konsensu od Urzędu poszukiwać się mogąca, niema należeć do Kahału, lecz Rabin Przyszkołkowy Jsrael ma sam zaspokoić pod wolnym Obraniem Jnnego przez Kahał:

Nadto ieſzcze Oſobnymi Barwianemi dokumentami wiecznotrwale uſpokoili ſwe ſpory, mianowicie Rabin wyznał y zaparęczył.

1. „ Ze wedle dokumentu 1750. Apr; 6. Aſſekuracyinego Kahał wſzyſtkiego dotrzymał.

2. Ze pretenſyi do daty tey, żadney niema, i ieśliby iakowe zna„ leść ſię mogły Cerografy Obligi lub Manifeſta przez niego lub An„ teceſſorow dzierżane kaſuie umarza y unieważnia.

„ 3. Akt Kompromiſſarſki ſtały wiecznemi czaſy za mocny utrzy„mać przyrzeka.

4. „ Obowiązki Rabinowſkie dokumentem 1750. Apr: 6, „ opiſane przyimuie.

5. „ Po śmierci lub odſtąpieniu Rabinoſtwa, pretenſyi do Ka„ hału wedle daney pierwſey aſekuracyi mieć niebędzie, y takowy do„ kument eliminować dozwala.

Wzaiem Kahał wyznaiąc. =

„ Ze Rabin wedle punktow Ru: 1750. Apryla 6. opiſanych „ należycie ſprawował ſię y one dochował, dlaczego utrzymuie Go „ daley przy Rabińſtwie, y za prawdziwego Rabina przyznaie wedle „ Kondycyi rzeczonym dokumentem opiſanych; w Okolicznościach in„ nych złożony Sąd Kompromiſſar: na wieczne czaſy ſtwierdza, wzaie„ mne dotrzymanie obowiązkow 1750. Apryla 6. Zaręcza, „ a Rabina do dotrzymania onych iako y Punktow Kombinacyi no„ wey obowiązuie. = Widzieć te wſzyſtkie munimenta w datach.

1777. „ Apr: 11. Dekret Kompromiſſarſki, Eorundem Szcze„ gulny dokument względem Rabinſtwa przyſzkolkowego, Eorundem „ d: 21. widymuſy aſſekuracyow wzaiemnych, oraz w porządku zu„ pełney ſatyſſakcyi opiſow, Lokacya Cerografu na Summę Czer: „ Złł: 1000. od Rabina na dotrzymanie Konwencyi danego 1777. „ Maia 13. przytym approbaty oſtrzeżone Konwencyą, przez Sąd „ Duchowny y Synagogę Słucką.

Solenność takowych opiſow mniey maiąc w zapędzie Rabina świentości, iak ſię niebawnie znać dało widzieć, z kroku czyli wynieſionego Pozwu.

1782. Julii 19. od Kahału Słuckiego po Kahał Wilenſki, o przymuſzenie iakoby go do Konwencyi, Kahałowi y poſpólſtwu z pogorſzeniem patrzącemu na różne przeſtępſtwa Jego y żadney nadziei o poprawie niemaiącemu, wyrzec ſię takowego Zwierzchnika przez krok prawny obrządkow ſwych perſwadowała.

I ſtało ſię; że po Adcytacyi, przed Sąd Kompletowy Wileń Examina regularne, przeſtępſtwa liczne Rabina wywiązały, *ku przeświadczeniu.*

1783. *Januar: 23, i 27. febr: 20. i 23. y 9bra 30. in Nro: ſztuk 7. ſkłada ſię.*

A Kahał, ieſzcze oczekuiąc poprawy, niechciał przybliżać pożegnania, lecz gdy Obywatele i poſpolſtwo zanioſſy Manifeſt.

1783. Junii 14. na Rabina o Kontrawencyą Opiſowi 1777. uczynionemu, nalegało oſtatecznego rozbraterſtwa; po Adcytacyi powtorney zyſkali dekret od 3. Examinatorow wyznaczonych nakazuiący Examina z Kreſkowych, i danie Votum ieśli godzien być, lub nie Rabinem? w dacie.

1785. *Januar: 30. zapadły. — widzieć —* i koleyno

1785. *Febru: 2.* Promulgatę Wotow Radcow Kongreſsowych, którzy że niemoże być Rabinem ſkonkludowali.

1785. *Febru: 3. Relacya Szkolnikow o obeyściu ſię Rabina względem wybrania Sądu a dnia 6,* =

Pozew po Rabina z Relacyą, i za nim *Eadem data* Dekret Kompletowy suspenduiący Samuela Wigdorowicza od Rabinstwa, a pretensye osob Gospodarzow, przed Sąd Duchowny, Kahału zaś przed Sąd należny, odsyłaiący. — przy *Kopiach* Polskich.

Z Praw niżey zacytować się maiących, ktore wolność nadaią sądzenia przestępcow Starszym; należałoby Go od sądzić a nie suspendować; lecz Elekcyi skutek zawiązuie Konsens od Woiewody wydany, a zatym suspendowany do Woli Xcia Jmci Pana, został. —

Kiedy iuż poniewolną determinacyą Kahału i pospolstwa uczuł Rabin, i że Go Obietnice opisowe i zaprzysiężone Wiary ziednać niemogą, rzucił się szukać względow Xcia Pana swego, i znalazł przez zyskany Reskrypt.

1785. *Mar*: 6. *dato*: Eorundem 8. w Xięgach Podstarostwa Wileńskiego Aktykowany odsyłaiący Sprawę przed Sąd Rabina Słuckiego z Synagogą Duchownemi Ich Religii Sędziami, i całym Kahałem Słuckim.

Ale darmo, gdy przyszedł czas Rosprawy choć przed wybranym Sądem, iednak niestanoł; O czym przekonywaią.

1785. *Marca*. 17. Zaświadczenia Synagogi Słuckiey iedne o obrotach fałszywych, drugie o niestanności przy Kopiiach Polskich-

Przekonanie własne z wiadomości Ustaw Kahalnych, Kongresowych Synagodzkich, i opisow przez się zaprzysiężonych, w ślad za nim chodziło, iż dla wywiązanych przestępstw utrzymać się przy Urzędzie niemogł; tuszył więc sobie z takiego Sądu nieiaką nadzieię, gdzie wiadomość mała, o układach onych Religicznych choć przez Prawa Oyczyste utrzymywanych osądziłby mogła ustawy za utworzoną niepotrzebną kompozycyą; a litość, nad występkami. samym ułomnościom towarzysząca, dzwigneła, stawiąc Go, na straconym stopniu Honoru. —

W takiey Perspektywie, wyiednał łaskawie u Xcia Pana swego Woiewody Wileńskiego drugi Reskrypt na dniu —

19. *Marca* 1785. Wysyłaiący na Sąd Komissarski Delegacyny; gdzie rospoczowszy Sprawę za Pozwem od Starszych Kahalnych oraz całego Gminu i Pospolstwa w dowodzie przestępstw, zabrania przez rożne sposoby, rożnemi czasy Kahalnych summ, i innych krzywd wycięczaiących Kahalną Kassę (iak obszernie Go czytać) wyniesionym. — i po Rozwiązanych licznych Accessoriach przez Sąd Delegacyiny, mianowicie: —

1, Tumultem cisnącym się Zydom, kazano, kilku obrać Plenipotentow, ktorzy do wodzić maią krzywd, i pilnować Sądow, dalsi zaś aby niewchodzli. — 2. Syndykowi Gruszce usuwaiącemu się od takowey sprawy pomoc z obowiązku Jego obu stronom i Sądowi w tłumaczeniu pism Hebrayskich rzetelnym, nakazano. — 3. Wdystynkcyi żałoby starokahalney przez Kahał nowy i Rabina zażądaney odkład ad principale zachowano. — 4. Plenipotencyow sztuk 8. od Cechow i Gminnych konnotowano. — 5, O porękę wzaiemną po Produktach i Replikach wolne mówienie zachowano. — 6. Wiernicy i Szkolnicy ażeby żadnych składek dla Rabina i dla Kahału nieczynili ani exekwowali nakazano. — 7. Aktorat nowego Kahału przeciw Staremu przyłączono. — 8. Inkwizycyą i Examen z Pisarza i Szkolnika w Rzeczy o Elekcyą nowego Kahału gwałtownie i nieprawnie udziałaną determinowano, oraz Komportacyą wszystkich dokumentow przez Rabina decydowano. — 9. Regestracyą komportowanych dokumentow przez wszystkie Strony nakazano. — 10, Aktoratow Zydow

Moyżeſzowicza i Chaimowicza iako w ſkardze Sądowi niewłaściwie przyznieſioney niełączono. — 11. Examen z Piſarza i Szkolnikow oraz Syndyka co do uformowaney Elekcyi eo Inſtanti determinowano. — 12. Wysłuchanie świadectw w Rzeczy Elekcyi tyczącey ſię wyrokiem ponowiono. — 13. Po odbytych Examinach i Inkwizycyi Elekcyą Kahału Nowego ſkaſowano, a drugą naznaczono. O Cerografy Expenſa ad principale rozſądek zawieſzono. — 14. Aktorat Plenipotentow Gminnych z Subdyſtynkcyą żałoby przyłączono. — 15. Apellacyą przez Kahał ſkaſowany zakładaną uchylono. — 16. Aktorat ſtarego Kahału Starſzych przeciw kreſkowym przyłączono. — 17. Zrzeczenie ſię Oſob pierw iedney potym 3. zakładaney Apellacyi zakonnotowano. — 18. Elekcyą nową za dekretem naſtałą zatwierdzono; przeſzłych Kahalnych aby nieprozekwowano, zakazano; Securitatem zdrowia i życia Imże warowano. — I Sądy do dnia 10. Maia 1785, odłożono. Widzieć Excerpt Dekretu. —

1785. Apr: 22. wydany, rzeczone ackeſſoria obeymuiący. a —

1785. Maia 10. z odkładu drugi Excerpt dekretu Komiſſar: którym ogłoſzone takowe Wyroki 1. aktorat Starſzych Kahału bez dyſtynkcyi y Eliminaty tytułu Starſzeńſtwa przyłączono, y piſmo od Nowo Obranego Kahału ad inſtentiam Rabina konnotowano. 2. Komportacyą przez Rabina wſzyſtkich dokumentow y punktow przy obraniu na Rabinoſtwo, a razem y przez Kahał Nowy Xiąg ſub nexu Juramenti nakazano. 4. gotowość do Jnkwizycyi y Kommunikacyą Jnterogatoriow wczeſną Rabinowi determinowano. 4. aktorat z Joſielem Eliaſzowiczem Piſarzem in ordine odpowiedzi, a bardziey dotrzymania do roſprawy Wexlu w lokacyi będącego przyłączono. — 5. Punkta Jnterogator: z dołączeniem czaſu, mieyſca, oſob y okoliczności naprawic 'kazano 6, Aktorat Gminnych Plenipotentow przeciw kahałowi przeſzłorócznemu przyłączono. 7. Do Jnkwizycyi aby Rabin ſtawał w dniu iutrzeyſzym pod winą nakazano. 8. komportacyą, Examinow y Poręki na przeſzło Kahalnych przez Plenipotentow Gminnych zażądanych uchylono. — 9. Znieſienie Cherymow na Rabina włożonych Sędziowie Duchowni aby w Szkole ogłoſili nakazano. — 10. Przy wyłączeniu świadkow nieprawnych, drugich świadkow a żeby Rabin ad Numerum ſtawił, przeznaczono. — 11. Exceſs za nieſtawanie Rabina zaſądzono, i koniecznie ſtawać obowiązano. — 12. Na nieſtawaiącym Rabinie wſkazy i warunki zapiſywać dozwolono; — A tak proteſtuiąc ſię o niekomportowanie w Autentyku punktów 1750. przy obraniu na Rabińſtwo danych, Czer: złł: 2,000. na Rabina na Skarb Xcia Jmci Woiewody ſądzono. — Regeſtr pretenſyow Kahału na 78,000. do Rabina wynoſzących utwierdzono, a z dalſzemi za oſobnemi pretenſyami Regeſtrami ogul Summy 134,019. złł: wynoſzącemi Rekognoſkowano, — Areſztować Oſobę Towary &c dozwolono. — Dekret Kahału Wileńſkiego Inkwizycyie &c &c: approbowawſzy od Rabińſtwa iako i dalſzych Stallow i użytkow odſądzono; Ewokacyi wſzelkiey zabroniono, i Sądy do dnia 17. Junij odłożono. — *Czytać,*

Zoſtał ſię mu Obròt fałſzywemi łzami udawać przed Xciem Wwdą y tego Sądu Delegacyinego Ucilk. — Jakoż niemogący patrzeć z Natury Xiążę na łzy, zoſtawiwſzy zauſane w ſwym Sercu dla Oſob Delegacyą Exekwuiących, Przyiacielſtwo y prawdziwy ſzacunek, ſkłonił ſię do podpiſania 3go Reſkryptu datę

1785. *Aug. 3. maiącego,* determinuiącego *Sąd z trzech Rabinow y 4. Kahalnych w Mirze we wſzyſtkich Objekcyach ſamey Religij tyczących ſię,* — *A w Katego-*

— *A w Kategoryi Cywilney, albo Sąd osobny, lub też przed sobą samym w czasie y mieyscu upodobanym* deklaruiącego. —

Na mocy wyszłego Reskryptu Sąd z 3. Rabinow, rzekł, *iż Rabin powinien był pełnić swoią powinność wedle przysiąg, ani przestępować żadnego Punktu, gdyż w swey zupełney mocy Zostawuią. Widzieć*

1785. *9bra 13.* takowy dekret przy Kopij Polskiey

Przyszedł nakoniec czas ku rosprawie y przed samym J. O. Xciem Jmcią Wojewodą. — Gdzie lidzba przestępstw w rożnym rodzaiu dowiedziona, — Przysięgi nieraz złamane, odkryte, nadzieia nawet poprawy z Rabina stracona, zniewoliły Xcia Jmci Wwdę Wileńskiego, a z tylu praw na początku Pisma położonych iako Directum Dominum, do podpisania dekretu =

1785. *9bra 29. die.* — Którym, w poparciu Dowodow Kahał Stary za bliższy do pokonania przysięgą uznaiąc, =

Za Juramentem Natym = *Jako Rabin przebierał dochody nad Ostatni Kompromiss sobie oznaczone. = Jako brał Korrupcye sądząc = sprawy, — y zasiadaiąc na Sądy bywał pisany; — Jako Rabin po promulgacie dekretu odmieniał decyzie. — Jako Kahał dopłacał z Kassy Kahalney Rabinowi Przyszkołkowemu Synowi Samueła Wigdorowicza. — Jako Rabin Samuel Wigdorowicz ani podług żadnych punktow, ani podług praw y Konstytucyow Ich Religij sprawował się.* = wCzasie dwuch tygodni w Szkole Zydowskiey Wielkiey Wileńskiey, przy Obecności Juryzdykcyi Podwojewodzińskiey wedle Obrządkow Religii swoiey *Samodziewiąciu* wykonanym; *Wigdorowicza od Rabinowstwa odsądził, — Pod-Rabinka skassował — Elekcyą nowego Rabina nakazał. — Ze zaś Kahał ważył się odsądzać, y dekret ogłaszać, 8. tygodni turmy w Zamku Wileńskim naznaczył. A względem dalszych wszelkich y wszystkich Ich pieniężnych pretensyow, — Expensow, Zarąk, a mianowicie Kalkulacyi od Pospolstwa na Kahale Starym żądaney, tym dekretem nie ułatwionych, między przeszłym Rabinem, Kahałem Starym y Pospolstwem będących Sąd wolny Religijczny wedle — Ich praw y Konstytucyi determinował, który aby w Biegu 12. tygodni iak naydokładniey rozsądził, na niestawaiących upornie nawet niezapatruiąc się, postanowił, a karę na sprzeciwiaiącego się woli swoiey zostawił. Który to dekret Sądu Ich Religijcznego wypaść maiący, ażeby względem ważności, lub nieważności był odesłany, sobie zastrzegł, y Rzekł.* —

Zasądzony tedy Jurament Rzecz Kończył, y ten wedle przepisu dekretu, a Obrządkiem Reliigicznym, wykonanym zupełnie został. — Jak przeświadcza o tym

1785. *Xbra 9. Zaświadczenie Urzędu* Podstarostwa Wileńskiego składaiące się. —

Pokonany wszelkiemi dowodami, iakie tylko Prawo Statutowe w Ar. 77. z R. 4. chce mieć, w Sądach za trzema Reskryptami wyiednawanemi poprzedniczo odbytych, y ostatecznym wyrokiem Xięcia Jmci Wwdy Wileńskiego dokonanych, nad swym losem z pobudek postępowania przeciwnie cnotliwego, ziszczonym, namyślał się długo bo nad Czas zamierzony prawem. Widzieć datę dekretu. y

1785. *Xbra 12.* w Ziemstwie Trockim zaniesiony Manifest Wigdorowicza na W. Gurskiego Namiestnika Podstarostwa Wileńskiego, *o Exekwowanie dekretu iakoby Apellacyą zaiętego, (którey w dekrecie niema, ani też śladu o nieprzyięcie) — A na Kahalnych o przysięganie wstrzymać się za podaną Apellacyą powinne. — Jako też o Ucisku bez winy y przekonania stopniami, z Prawa oznaczonemi.*

Wszakże założenie Apellacyi opuszczone, ile bytność w Nieświżu samegoż Wigdorowicza (iak w dekrecie Komparycya zapisana świadczy) przysłuchiwała się Wyrokowi; niemogło wstrzymywać Exekucyi przed Urząd Podwoiewodziński z Zroskazu czynioney, =

Ktory iedynie dla wysłuchania przysięgi Sądzoney, był w Szkole, y powodztwo wykonania Oney, publikacyą dekretu Oczewistego, - odkrył. —

A zatym podawana Apellacya przy Exekucyi dekretu, nie była wczasie oznaczonym przez Prawo wolna, a wstrzymywać Exekucyą silna. —

Oddaie się Sądowey łaskawey uwadze, czy przyiąć Manifest pozno zanieśiony za Apellacyą, co iest przeciw Prawu Kon: 1764. r. tit: Apellacye. — Czyli rzec, że w Czasie o znaczonym Prawem, niezałożono Apellacy, a zatym moc niewzruszona dekretu;

Dość to pewnym; że Ruszaiący dekret Apellacyą złośliwą, a tym bardziey mowiący przeciw dekretowi nieodzownemu winien ulegać iest Karom, ktore Prawo Konst: 1764. y 1766. tit: o Apellacyach, z szczegulną Bonifikacyą Expensow prawnych przeznacza. A o co Prozba *Po. 2.* na początku Pisma położona.

§.

o Drugiey Kategoryi.

Dekret Oczewisty nieodzowny J. O. Xcia Jmci Wwdy Wileńskiego, względem Pretensyow dalszych pieniężnych Expensow. Zarąk, a mianowicie Kalkullacyi od Pospolstwa na Kahale starym żądaney tym dekretem nieułatwionych między przeszłym Rabinem Kahałem Starym y pospolstem będących. — Sąd wolny Religiiczny wedle Ich Praw determinował, zachowuiąc sądowi swemu Approbatę lub Repprobatę. —

Uczynił to, za przeznaczeniem Przywilejow szczegulnych, y za Mocą Praw takowe Przywileje Zydom, Zatwierdzaiących, iak się y odwołał, przez wyrazy dekretu swoiego =

Anim weźwiemy po krotce, Texta Przywilejow, y mocy niewzruszoney Praw One zatwierdzaiących, za ktoremi, z Swobod y Wolności Zydom nadanych, y Forum w Sądach Zadwor: Assessorskich ubespieczone Zostało, via Apellationis od Woiewodow y Starostow. — Rzecz z powiązania wypływaiącego z pierwszey Kategoryi, rozbierzmy. —

Wszystkie punkta, czy to w Ru 1750. Mar: 8. przy Obraniu Wigdorowicza za Rabina z Reassumpcyą Heffelowskich punktow, a z uspokoieniem pieniężnym przez Kahał Pretendentow (iak dokument eadem data na utrzymanie Go za Rabina wydany poświadcza) dane; czyli, tym bardziey w Ru 1768. 9bra 13. przez niegoż Samego, po złapaniu w rożnych wystepkach gdy miał być odsądzonym za nie, z Kombinacyi złożone y poprzysiężone,- czyli naostatek w Ru 1777. Apryla 11. przez Akt Kompromissarski Wznowione, y naysolenniey dotrzymać za paręczone, miały swoie Zakłady Pieniężne na wzaiem przez Cerograffy poczynione,-miały Warunki Dochodow Rabinowi pełniącemu powinność ostrzeżone, — Miały zastrzeżenia o Terminacyi Spraw z Rabinem wydarzonych niegdzie indziey lecz koniecznie w Wilnie przed Sądem u dzielnym, wedle Przywileju Zygmunta III. 1629 — Miały Ustawy, że Beneficia żadne dla Synow, Zięciow, y Krewnych Rabina, nie mogą być dawane. — Nakoniec to wszystko Obeymowały, cokolwiek Ekonomika, z Rządem dobrym a dostrzegaiącym powołania każdego, y Kassą licznemi Expensami ściśnioną, przemyślić mogła. —

Cóż Rabin na to: Wszystkie punkta w Opisaniu pierwszey Kategoryi wyrażone złamał, przysiąg niedotrzymał, Allewiacyi swoiey, czyli bardziey Prozekucyi Kahału pozywaniem tylokrotnym, Już do Kahału Grodzieńskiego, iuż Pińskiego, iak przekonywa y dzisieyszy via Apellationis proceder, szukał; — Y na Expensa widome z wyliczonych tylu Zrzodeł, naraził. —

Nie-

Nieszczęsny to moment Kahałowi, ktòrego, Obrali Wigdorowicza za Rabina, dla dalekiego w nim Zaufania, ktòrego dziś skutek pomyślny y do Ostatka niepotrzebnie wycięczaiący Zdrowie y Maiątek Kahalny.

Bo niedość, że sam będąc w Exekucyi Rabińitwa, rożnemi sposobami Kahał y pospòlstwo odzierał, Synow, Zięciow, y Krewnych, na rożne Zwierzchnictwa, przeciw Prawom Religiicznym y Synagodzkim, fortelnie postanowionych, pomocnikami łupjestwa dochodow Kahalnych poczynił; — Odłużeniem się postronnym Obywatelom, y Exekucyą do Ławki Szkolney sprowadzaiącym (ktòrą kahał z Ustaw swoich Religiicznych y Przywilejow Zygmunta Augusta w Ru 1533. y drugiego w Ru 1569. dla Zydow Poznańskich y Krakowskich danych, a przez Przywiley Władysława IV. w Ru 1646, Xbra 31. dla Zydow Wileńskich reassumowanych, y nadanych, musiał spłacać) wycięczył; — Ale nawet Rożne Wexle Kahałowi Wileńskiemu na liczne Summy mianowicie od J. W. Ferzona Generała, po wydawane y służące pazabierawszy, za Onemi Iścizny poodbierał. *Czytać*

Wzmienione Przywileje, Dekreta Obywatelow Rożnych, y Regestr do następney Likwidacyi dekretem Oczewistym Xięia Jmi ostrzeżoney, niezupełnie ieszcze sporządzony, a iuż 130,000. *Złot: Pol: zgurą zaliczaiący.*

Smutny Obraz Stanu Kahalnego, nie z Ambicyi iakiey, lecz z czułości, nad wycięczonym zdrowiem y maiątkiem ieszcze tleiącey się, pochodzący, niemoże żywości nabrać, poko słuszność pretensyi Kahalney, zasprawą przestępstw bywszego Rabina y odsądzonego, tymże dekretem do Rozsądku Zachowana, zabonifikowaną nie będzie. —

W tey ufności Kahał Rzecz swą wywiązuie,; że przestępstwa bywszego Rabina iedne w Religii y Ustaw dokonane, powodowały do procedowania w dowodzie: że niewart był być na tym Urzędzie, co y dowiedzionym. —

Drugie z Extorsyi, łupiestwa, y tym podobnych sposobow, zrodziły Regestr wycięczoney Kahalney Kassy, wyżey złożony, a do Rozsądku, ieszcze zostawiony. —

Dość, Religią, z przemysłem, połączywszy, chciał mieć zawsze Kassą zasilone; iako y dokazał, gdy wycięczył.

Powiązanie tedy przestępstw Rabina, czyż może być rozdzielne w Karaniu? czy może słuszność radzić aby znaleziony w Winie, niepodlegał wypływaięcemu z pierwszey przyczyny skutkowi? a tym bardziey Ten aby niemiał mocy tknięcia y sądzenia z drugiego punktu pretensyi, ktòry iako Naturalny przez Prawa determinacyą Sędzia mògł osądzić punkt pierwszy z iednego źrzòdła pochodzący. —

Z słuszności zatym y źrzòdła dowiedzionych,, wyrok J. O. Xcia Jmci WwdyWileńskiego zachowuiący co do pretensyi pieniężney Kognicyą w wigorze swoim ostać się powinien.

A ku większemu przekonaniu oMocy y władzy przyzwoitey J. O. Xcia Jmci Wwdy Wileńskiego: w rozsądzeniu sprawy między Zydem a Zydem *składaią się* =

Nayprzòd Przywileje, *powtòre* Prawa zatwierdzaiące One. — w porządku ktòrych

1588. *Febr.* 1. *die.* W Krakowie wydany Przywiley od Nayiaśnieyszego Krola Jmci Zygmunta III. ktòrym: = „ Zydom generalnie w „ W. X. Lit: w Miastach, Miasteczkach Krolewskich, Xiążęcych, Pań„ skich y Ziemskich, Duchownych y Swieckich Prawa, Przywileia, Li„ sty, Wolności od Antecessorow nadane, y potwierdzone, także Umo„ wy y postanowienia Ich pewne przez Ugody z niektòrym Miastem „ uczynione, zwłaszcza przez Krola Kazimierza Wielkiego, Ludwika „ Löis nazwanego Władysława Jagiełła y Bracią Jego Witolda y Zy„ gmunta Wielkich Xiążąt Litewskich Władysława y Kazimierza Sy-

„ now Jagiełłow, Jana Olbrychta, Alexandra, Zygmunta, Zygmunta
„ Augusta, Henryka, y Stefana Krolow Polskich y W. X. Litewskich
„ słusznie y prawnie nadane, pod ktory warunek y utwierdzenie zamy-
„ kaią się wszystkie Listy Przywileie, prawa, Wolności ludziom Narodu
„ Zydowskiego od Przodkow dane, y tym osobnym Przywileiem, wszy-
„ stkie Prawa, Przywileie, dekreta listy y Wolności &c. &c. ku temu
„ zwyczaie Ich dawne tak w Kupiectwach y Handlach, iako też w in-
„ szych sprawach, ktorych ten Narod Zydowski za Panowania Przod-
„ kow Naszych zdawna używa we wszystkich punktach Artykułach
„ Kondycyach umacnia, y stwierdza na wszystkie potomne Czasy chcąc
„ mieć, aby wszędzie na wszystkich Urzędach u każdego Prawa, we-
„ dług przywileiow, y według używania, y zwyczaiu Ich mocnie y
„ nieporuszenie dzierżane y zachowane były. Ktorzy Zydowie nie
„ pod inszą władzą y Urzędami, ieduo pod Zwierzchnością Naszą Kro-
„ lewską, Woiewodow y Starostow Naszych, pod ktoremi kto z nich
„ mieszka być maią. Y nie inszemi sprawy, iedno iako Artykuły y
„ Przywileia Ich omawiaią, y w Statucie są opisane, y ktorych do
„ tychczas Oni sami y Potomkowie ich zażywali, y onemi sprawowa-
„ ni y sądzeni byli. „

1629. *Marca 26. w Warszawie* wydany Przywiley Zygmunta III.
„ Ktorym = „ od Sądow Trybunalskich, Ziemskich y Mieyskich excy-
„ powawszy Zydow, poddaie Ich pod Sąd Zamkowy Grodzki salva
„ Apellatione do Sądu swego za Mandatami; ostrzegaiąc, iż nie wprzod
„ aż po rosprawieniu się w Zamkowym sądzie, a przez Apellacyą, za
„ Dworem forum. Z domow podatki zwyczayne dawać powinni. Sa-
„ me zaś Osoby w prawach wszelakich do Juryzdykcyi tylko Zamko-
„ wey należeć maią. — Zyd, ktoryby miał Sprawę z Zydem, tedy Starsi
„ Ich sądzić maią, y karać według Zakonu swego. „

1633. *Febr: 19. w Krakowie wydany,* Przywiley Władysława IV.
Ktorym = „ Przychylaiąc się do wszystkich Przywileiow od Nayiaśn:
„ Predecessorow Naszych, ktore iakoby tu słowo w słowo w pisane
„ były, stwierdzonych, a osobliwie do Przywileiow y Listow rożnych
„ ś. p. Oyca Naszego przed Nami pokładanych pierwszy pod datą 1593.
„ w ktorym mieszkania nabywać, y spokoynie używać, Obrzędy we-
„ dług Zakonu Ich odprawować, Handle &c. &c. prowadzić Juryzdy-
„ kcyi tylko samey Zamkowey podlegaiąc z Zachowaniem przy
„ dawnym sądzeniu; żeby się między sobą według porządku y Zwy-
„ czaiu swego wsprawach prywatnych sądzić y karać mogli &c &c &c.

1649. febr: 17. Przywiley Jana Kazimierza ktorym = Reassu-
muiąc Przywileia Reskrypta Zydom służące swoim Confirmationis Przy-
„ wileiem stwierdza y żeby u każdego Sądu y Prawa za wazne y pra
„ wne przyimowane y przy zupełney mocy na wszystkie przyszłe
„ wieczne czasy zachowane były Zastrzega. &c

1469. 9bra 6 „ Przywiley Krola Michała, ktorym = Przy-
„ chylaiąc się do wszelkich Listow Przywileiow dekretow &c. &c.
„ Krolow Antecessorow wszystkie wolności in genere & specie nada-
„ ne &c &c &c. we wszystkich punktach &c &c. stwierdził y przy-
„ wieczney mocy zostawił, chcąc mieć, aby się Zydom w W: Xtwie
„ Litt: mieszkaiącym, w Jch prawach wolnościach y swobodach
„ naymnieysza przeszkoda niedziała, y we wszystkim podług da-
„ wnych zwyczaiow byli zhchowani. &c.

1676. Apryl: 3. Przywiley Krola Jmci Jana III. ktorym = Jn-
„ haerendo pewnym Punktom Kofirmacyinego Przywileiu Zygmun-
„ ta I. Ruskim pisanego skryptem, &c &c &c. od wszelkich Sądow
„ z Juryzdykcyi wyioł ado Sądow tylo Grodzkich Zamkowych
„ a potym

„ a potym per Apellationem do Zadwor: Asseſsor: we wſzyſtkich
„ Sprawach Exceſsowych Kryminalnych Potocznych, y prywa-
„ tnych, Jnkorporował, i forum naznaczył; = Przytym inne wol-
„ ności ſwobody nadał &c.

1730. Febr: 10, Przywiley Auguſta II. ktorym = Przywileia
„ Reſkrypta Predeceſsorow &c tudzież prawa, wolności, ſwobody,
„ Warunki, zwyczaie w nich wyrażone Zydom W: X: L: w Miaſtach
„ y Miaſtaczkach mieſzkaiącym nadane konfirmuiąc Authoritate Re-
„ gia, y żeby u każdego Sądu y Prawa za ważne przyimowane y za-
„ chowane były na wſzyſtkie przyſzłe wieczne Czaſy zaſtrzegł. = Co
„ y Krol Jmcść Auguſt III. Ru.

1746. 9bra 28. Przywileiem oſobnym Confirmationis ra-
czył ſtwierdzić. A ſzczęśliwie boday na Wiek puzny Nam panu-
iący Generalną Konſirmacyą.

1776. Xbra 15. wſzyſtkie Wolności nadane zaioł y in
ævum Roborował

Miia Kahał wiele innych Przywileiow w iedenże ton, przy
Prawach ſwobodach wolnościach i używaniach ubeśpieczaiących, i
moc karania Starſzym w ſprawie Zyda z Zydem, według Zakonu
Ich nadaiącym, a przyſtępuie do Praw takowe Przywileie zatwierdza-
iących. =

1. 1558. Złożony za Zygmunta III. Statut Liſt: w Roz. 3.
„ Ar: 2. §. 2. Ar: 15. i 43, chce mieć: Przywileie od Królow ſta-
„ rych i od nas dane, i co będą ieſzcze dawane na wolności, zwy-
„ czaie ſtare, przy mocy i w całości in ævum zachowane. =

W Roz: 12 Ar: 7. Ogłowſzczyznach i nawiązkach Zydowſkich
„ chce mieć = A ieśliby ten był tak ubogi, żeby niemiał czym
„ nawiązki płacić, tedy za to więzieniem karany być ma, według
„ Ich Przywileiu. &c &c. A w inſzych rzeczach oni według Przy-
„ wileiow ſwych ſądzeni i zachowywani być maią. A ſami Zydo-
„ we gdy w czym od kogo obwinieni będą, od Woiewodow Sttow i
„ Dzierżawcow naſzych &c. Który z nich pod czyią władzą będzie,
„ bez Pozwu iako inſi poddani naſi. Ci którzy wolności Szchlachec-
„ kich nieużywaią, ſądzeni i ſkazywani być maią według praw i
„ Przywileiow Im nadanych.

Kon: 1633. V. 3. f. 809. t: o Podwoiewodzych. §. A przytym
„ waruiemy. chce mieć, = Aby z Zydow ſprawiedliwość według
„ Praw i Przywileiow &c &c. czynili, ſprawy mnieyſze poſt defini-
„ am ſententiam w Sądzie ſwym terminuiąc, a w niektórych ſpra-
„ wach apellacyi do ſwoich Woiewodow pozwalaiąc: z tym dokładem
„ żeby ciż Zydzi do żadnych Sądow inſzych pociągani niebyli in
„ Civilibus Cauſis tylko do Woiewodzych: i apellacye, coby centum
„ florenos non excederent, od Woiewodow za Dworem niechodziły,
„ ſub nullitate totius Proceſsus & pæna centum Marcar. &c &c. A
„ Juryzdykcyi Woiewodow według dawnych praw nic nie præiudy-
„ kuiąc, in Criminalibus, &c. w dawać ſię nie maią, ale in talibus
„ forum zwyczayne ſequi powinni.—

1661. Vol. 4. fol. 700. t. Pogłowne Zydowſkie. wyraża =
„ Aże nad dawne Prawa Statuta i Konſtytucye do nienależytych Są-
„ dow Zydzi pociągani bywaią, reaſsumuiemy in toto Konſt: 1633.
„ poſtanawiaiąc, aby Sądy Grodzkie, ani żadne inſze ſpraw Zydo-
„ wſkich nieſądziły: ponieważ do Sądow Woiewodow i Urzędow ich
„ Zydzi należą. Aieśliby in contrarium zgodzie ſpolney Rzpltey,
„ Grody in futurum Zydow ſądzić chciały, dekreta ferowane żadney
„ wagi mieć niebędą. &c &c.

1667. V. 4. fol. 943. tit: Na ſuplement &c &c. w koncu wyraża
„ Które Pogłowne, &c &c &c. względem zaś Sądow zachowuiemy
„ Ich przy Konſt: 1633. i 1661. waruiąc oraz aby prywatnemi lau-
„ dami nie byli aggrawowani. &c. &c.

1673 Vol. 5. fol. 147. tit. Pogłowne Zydowſkie. Ogłaſza =
„ Liſty z Kancellaryi Naſzey świeżo w R. 1672. Junij 23, wydane
„ Im na karanie Zydow nieposłuſznych i ſwywolnych approbuiemy;
„ Te zaś które wyſzły ad male narrata, przeciwko Prawom i Przy-
„ wileiom Ich Annihiluiemy, zachowawſzy Ich przytychże Prawach
„ i Przywileiach. =

1678. V. 5. fol. 557. tit; Pogłowne Zydowſkie i forum Ich w
„ Sądach = ogłaſza = Więc że Zydzi extra forum częſto pocią-
„ gani bywaią; reaſsumuiemy Im wſzyſtſkie Prawa, i deklaruiemy,
„ aby według Ich Praw dawnieyſzych, i świeżſzych do Sądow WW.
„ Woiewodow Naſzych należeli, &c &c. ſub pænis Evocationis opi-
„ ſanych, & nullilate Proceſsus &c &c.

Eodem fol: 643. tit: Dochodzenie ſprawiedliwości z Zydami
„ W. X. Litt: wyraża: = Lubo iuż wielo przywileiow Statutow i
„ Konſt: Zydzi w państwach naſzych mieſzkaiący, w porządku ſwym
„ i Juryzdykcyi ſą opiſani, iż iednak przeciwko takowym prawom
„ ad Varia ſubſellia Evocatorie, z różnych okazyi do Maydeburgu i
„ Trybunału pociągani bywaią tedy My chcąc &c &c. każdego przy
„ prawie zachować, Statuta i Konſtytucye eo nomine uchwalone po-
„ wagą Seymu teraznieyſzego Reaſsumuiemy; deklaruiąc, iż nie do
„ inſzych Subſellia, tylko wyraznie do Sądow Wwdow i Sttow, a
„ przez apellacye do Sądow Naſzych Zadwornych pociągani być
„ maią, ſub pæna Evocationis. Dekreta zaś, które in Contrarium
„ Evocatorie ſtawały, pro irritis & Invalidis mieć chcemy. &c.
„ Skrypta z Kancellaryi Naſzey pro ſecuritate Zydow wydane re-
„ aſsnmuiemy, przeciwko onym zaś ktoby miał, ad male narrata
„ uprośić, Annihiluiemy. =

1717. Vol. 6. fo. 320. tit: Pogłowne Zydowſkie. chce mieć =
Wſzyſtkie oraz Prawa de Securitate onych opiſane, Authorytate præ-
ſenti approbuiemy. &c &c. WW. Woiewodom i Sttom Sądowym,
których przy dawney powadze i Juryzdykcyi według Praw zacho-
wuiemy. &c &c. invigilantiam tego zlecamy. =

1764. V. 7. f. 69. t. Ważność Przywileiow ogłaſza = iż Przy-
wileie od Króla Jmci świeżo zmarłego, in ſuo robore & valore zo-
ſtawać maią.

Eodem f. 152. tit: Warunek Miaſt W. X. Litt: oſtrzega. Ażeby
Zydzi do Woiewodzkiey i Starościńſkiey Juryzdykcyi, według prze-
piſu tylu Praw, directe należeli.

Wyliczone y w Kontexcie ſwoim wyciągniente, niewzruſzone
Przywileie, y Prawa zatwierdzaiące one, przekonać każdego uwo-
dzącego ſię własną miłością ſą zdolne, a tym bardziey Sąd, który, y
ſprawiedliwość wymierza, y zniey y dla niey obroncą ieſt powa-
gi Mageſtatyczney, a mocy Praw, że Zydzi. =

Wolnośći, ſwobod, Praw, zwyczaiow, y uzywania tak w han-
dlach, iako y w Jnſzych ſprawach, bez przeſzkody ſą pewni.

Ze, nie pod Jnſzą władzą, iedno pod Zwierzchnością Krolew-
ſką Woiewodow y Staroſtow we wſzyſtſkich ſprawach, Exceſſowych,
potocznych, prywatnych zoſtaią, ſub pæna in tranſgreſſores Legum
Evocationis, nullitate proceſſus, & decretorum in Contrarium & Evo-
catorie latorum Jnvaliditate. =

Ze: starsi nawet w Prawie Zyda z Zydem sądzić i karać, według Zakonu swego, Ustaw y zwyczaiow swych, mogą. —

Ze: obrzędy według Zakonu swego odprawować, y rozrządzenia wszelkie w Narodzie swym tanquam in Republica Jerosolimitana czynić są mocni.

Ze: nakoniec w sądzie kazdym, a tym bardziey Protekcyonalnym Królewskim, y udzielnym Woiewodzinskim, y Starościnskim w swych Prawach ustawach zwyczaiach y używaniach zachowanemi być powinni.

Przekonywał się o tym wszystkim y Samuel Wigdorowicz nim został, od Rabinstwa odsądzonym, nim o pretensye piniężne, Expensa, Zaręki a mianowicie o kalkulacyą od pospulstwa na Kahale starym zażądaną między przeszłym Rabinem Kahałem starym y Pospolstwem Sąd wolny Religiiczny z ostrzeżeniem Approbaty lub Reprobaty wyroku, zadeklarowanym niebył. —

To się gdy w skutkach wyrokiem oczewistym spełniło. Gdy Pospólstwo przez siedmiu Plenipotentow rzecz na Sondzie Woiewodzińskim (iak Komparycia zapisana świadczy) wiodących, Apellacyą zadną ani Manifestem nieruszywszy, zaakceptowało y przyięło. —

Zdało się wystawionemu na cel odpowiedzi za wszystkie Pretensye tak Kahału, iako też za Kahał Pospólstwu, niezałożywszy w Czasie Apellacyi. Manifestem 13. dnia po dacie dekretu zaniesionym, Rabinowi odsądzonemu odezwać.

Czu ość pewnym daleka, gdy pospólstwo ukontentowane, Wyroku odebrawszy, samoiednego Wigdorowicza wyrzekaiącym zostawiło. Gdy Kahał uwolniony od wiarołomnego Zwierzchnika, samoiednego Go, Burzącym spokoyność: y niewdzięcznym, odkrył, y przekonał. Gdy na naostatek Dekret wymierzywszy sprawiedliwość każdemu, y zniewzruszoney mocy swey, bo z dowodow złożony, nadzieię wszelką powstania Mu odioł. —

Między tedy wstydem, y Nauką Życia, dalszą zostawiony, rozumiał każdy, że iuż w Obrębie praw Religii własney, y ludzkości, lidzby zamierzoney przez wyroki niedościgłe, lat swoich spokoynie dokona.

Ale rozumienie pomylne. y nadzieia bez nadziei, Sam we 13. dni po dekrecie Manifestem zaniesionym odzew od dekretu czyni, Kilku Włocegow bo nie Gospodarzow pospulstwem mianuiąc do Buntu przeciw Juryzdykcyi właściwey tylu Prawami ostrzeżoney, podsyca, y nie Apellowany dekret Wdziński przez Pospolstwo, ani Manifestem nie zaskarzony, do wzruszenia Go przez Pretexta w niewłaściwą Juryzdykcyią Komissyi Skarbu W: X: Lo: wprowadza, Kahalną Osobę Abela Wulfowicza przez substytuowaną Osobę pierw w Sądach Zadwornych Biskupich, potym w Nunciaturze, na ostatek w Trybunale Duchownym; o Apostazią obwinia.

Y za długi własne w Królewcu na 50,756. Złł: pozaciągane, Xciu Jmci Biskupowi od Kupcow przekazane, Assekuracyą Ru 1783, Maia 1. na dochodach Rabinostwa ubespieczone, a w Ru: 1785. Aug. 1. W. Wichertowi Stolnikowi Mściławski: od Xcia Jmci Biskupa Wileń: przelane, tegoż W. Wicherta do kończenia prozekucyi Ewokacyiney Kahału, w Grodzie Nowogrodzkim znagla. Nakoniec to wszystko przedsiebierze, cokolwiek Zręczny przemysł do uciśnienia Niewinnych wynaleść, a za protekcyą silną Kahał uplątać, czyli bardziey ony wycięczyć może. —

Skarżyć się, czy być oskarżonym, zawsze to są okoliczności przykre, ktore i do różnych wnioskowań, i do Reprezentacyi niemiłego Stanu Litiganta narażaią. —

Nienarazać się na te okoliczności, zależy to od Człowieka mocy, ale Ich uniknąć, w tenczas kiedy nadspodziewanie i gwałtownie napastuią, ieszcze żadna rostropność i przemysł nigdy niedokazały.

Z takiego przypadku: żeby to niepłonnie było mówionym przed Sądem, co wyliczonym zostało; niech łaskawie Sąd Nayiaśnieyszy z cierpliwością przyzwoitą choć na uymę mocy i powagi swey przez takie obroty, czyli bardziey mówić mam występki Rabina, godzące patrzący, doświadcza porządkiem. =

Że: Sam we 13. dni po Dekrecie manifestem odzew uczynił, przekonywa to data dekretu i manifestu, a co iuż dowiedzionym w 1wszey Kategoryi zostało; —

Że: Kilku włocęgow bo nie Gospodarzow pospolstwem mianuiąc do buntu przeciw Juryzdykcyi właściwey, podsyca, i nie apellowany dekret przez Plenipotentow Gminnych 7. w Ewokacyiną Juryzdykcyą Komissyi Skarbu W. X. Litt: wprowadza! = przekonac się =

Na mocy Przywileiow i Praw wyżey per extensum złożonych, Sąd Woiewodow i Sttow, salva apellatione do Sądow Zadwornych Krolewskich, na wszystkie generalnie sprawy (wyiowszy gatunek aktualnego Kryminału) między, i nad Zydami właściwy, przeznaczaiących; Xże Jmci Wwda Wileński dekretem wyżey datowanym wdał się, rozstrzygł, i dalsze pretensye z Rabińtwa, między Pospolstwem, Kahałem, a Rabinem iakby Aktora, z Ewiktorem połączywszy, aktualnie właściwie, i z Akceptacyą przyzwoitą Stron wszystkich zaioł. — Widzieć ieszcze raz ten dekret.

A Rabin zasilną Protekcyą, złączoną sprawę rozdzieli, to iest: iedną Kategoryą via iakoby Apellationis, sam do Sądu Assessorskiego przypuszcza; — Drugą z ś przez Pospolstwo zakontentowaną, za zebraniem Kilku osob buntowniczych, ktorych Kahał za rożne występki, z mocy Praw Przywileiow i ustaw swoich miał karać, do Komissyi skarbu W. X. L. wprowadziwszy, wytęża swe obroty ku znikczemnieniu takowego Xcia wyroku. Jmieniem tychto Buntownikow.

Zna Sąd swą powagę, moc, y przyzwoite w Sprawie za poprzedniczym wyrokiem Woiewodzińskim przyrosącey się forum, ato szczegulnie z Praw Jeneralnych y osobnych Sądowi Assessor: służących, wyżey cytowanych, — Zna pewnie y te Prawa, które Obręb czynią w ł dzy innych Juryzdykcyi, a do dzisieszego niewłaściwie wdania się Komissyi Skarbu W. X. L. zażytemi będą — nie dla wiadomości więc Sądu, lecz dla interessu, potrzeby y proby nad moc uciskow wzywamy Prawa Konst: =

1766. V 7. fol: 513. tit władza y powinność Kommissyi Skarbu W. X. L te maiącey wyrazy = Jako Komissya Skar: W X.L.
„ dla samey tylko Administracyi Ekonomiczney y Sądowey Skarbu
„ W. X. L. iest ustanowiona, tak procz tych, które są Konstyt:
„ Rzeplтey opisane żadnych innych podatkow Ceł, y iakiemkol-
„ wiek Jmieniem płacy, od Obywatelow W. X. L. czy to na
„ Skarb Rzpltey, czy to na inną iakąkolwiek destynacyą stanowić,
„ Exekwowac, a ustanowionych Konstytucyami nec per se neq: per
„ alios iakimkolwiek pretexstem na siebie trzymać, lub innym niż są,
„ albo będą w tychże Konst: opisane sposobem, wybierać, Sancita eo

nomine

„ nomine wydawać, lecz we wszyſtkim do opiſow Konſt: dawniey-
„ ſzych, i oſtatniey 1764. ſtanowionych, nie w innym ie rozumieiąc
„ iak właściwym i Literalnym wyrażeniu, ſtoſować ſię ma. Do Sądo-
„ wey ſwoiey także Juryzdykcyi żadnych ſpraw, któreby ex natura
„ ſua do innych należały Subſelliow, i inne z Prawa miałyby wyzna-
„ czone forum, ani nawet cauſas Inſcriptionum choćby inter viven-
„ tes perſonas, etiam Conſentientibus partibus przyimować niema,
„ lecz tylko te, które non abuſivo & prætextuoſo titulo do Skarbo-
„ wego Trbłu: należały, idq: które directe Fiſcum Rzpltey, Kontra-
„ kty Handlowne, Sprawy Kupieckie, Wexlowe, i z Officialiſtami
„ Skarbowemi w Sprawach Skarbu tyczących ſię, komuby od nich
„ krzywda ſię ſtała, i te, które Exekucyą publiczney Prawem opiſa-
„ ney w Kraiu Ekonomii concernunt; A to wſzyſtko, ſub nullitate
„ Sancitor: & Dekretorum Secus latorum &c.

Dla odwołania ſię tey Konſt: do Prawa zapadłego t. Pogłowne Zydowſkie W. X. Litt:

W R. 1764. Wypiſuie ſię onego text: — „ Przeto znoſząc Konſt:
„ Anni 1717. in Vim: Pogłownego poſtanowioną 60,000. złł: ſumę,
„ pogłowne Generalne, od wſzyſtkich Zydow i Karaimow tak w
„ Miaſtach iako i Wſiach &c &c uſtanawiamy ſpoſobem w Koronie
„ opiſanym, i poſtanowionym, reguluiąc in toto dla Prowincyi W.
„ X. Litt: Konſtytucyą Koronną o pogłownym Zydowſkim napiſa-
„ ną. &c &c. — Konſt: tedy Koronna pod tymże tytułem rze-
kła in apotaſi — „ Aże Ryczałtowe Pogłowne Zydowſkie Conſt-
„ Anni 1717. poſtanowione teraz ſię znoſi, a generalne od głowy
„ poſtanawia ſię, zaczym ziazdy wſzyſtkie dyſpertymenta, i inne
„ omnis generis po Miaſtach Miaſteczkach i Paraſiach Zydowſkich
„ Impozycye, Exakcye, i Extorſye Zydowſkie dotąd praktykowa-
„ ne, do czaſu &c. aby in ſubſequens bądz iakimkolwiek pretextem
„ wymyślane, albo Uniwerſałami Podſkarbińſkiemi czyli Woiewo-
„ dzińſkiemi nakazane niebyły na zawſze znoſiemy i zakazuiemy &c.

Z upewnienia tych Praw o obrębie Juryzdykcyi Kommiſsyi Skarbu W. X. Litt: zupełny ieſt dowod, iakie ſprawy należą właściwie do tey Komiſsyi; iakie Strony wprowadzać, a Sąd non abuſivo et prætextuoso tuolo przywłaſzczać, — A ſzczegulnie w iakie ſprawy Zydowſkie ma wzierać; mianowicie: dochod Pogłownego Luſtracyą wyciągnienty, aby nieuſtawał; — I długi dawnjey przez Starſzych zaciągnione wylikwidowawſzy ſpoſob do uſpokoienia onych przez Zydow naſtąpić mianego, zoſtawił. —

Te dwa rodzaie Influencyi Kommiſsyi Skarbowey do Kahałow, naſtały z Prawem Konſtytucyi 1764. Pierwſzy wiekuiſty, dobywaiący ich z pod Uniwerſałow Podſkarbich Pogłownym dawniey zarządzaiących — Drugi doczeſny, poko Kredytorowie Kahalni nieodebrali ſatysfakcyi w pewnym dochodzie procentu i Kapitzłow. —

Pozwolenie Stanow Rzpltey dla Kommiſsyi Skarbu, gdy iuż wyexekwowane zoſtało przez dekreta Likwidatorſkie, upadła powtorna Influencya, a pierwſza iako wiekuiſta utrzymuie ſię. —

W tym tu mieyſcu ſkłada ſię Uniwerſał Kommiſsyi Skarbu dat: 1765. Augu: 9. maiący, Liquidacyą przez wybrane Oſoby z Kahałami za wiadomością Kredytorow czynić naznaczaiący. *Czytać.*

Dekret Likwidatorſki 1766. Junij. 9. zgromadziwſzy Kapitały Kredytorſkie, i dorownywaiącą na procentowanie Intratę, która powoli miała ſpychać i Kapitały z ośmiu krobek, to ieſt Kupieckiey, Mięſney, Skurney, Łoiowey, Jedwabney, z Ptaſtwa od Partykularzow i Przyiezdzych Kupcow, Łoſoſiow, Piekarzow, Cieląt, i Ba-

ranow, na oſtatek Prochu; w Kahale Wileńſkim ſummę 34,000. znalazłſzy, przywiązał Exekucyą ſwey Likwidacyi Urzędowi Podſtarościńſkiemu przez wyrazy. —

„ Attendentiam JPanu Podſtarościemu Wileń: od JW. Woiewody
„ Wileńſkiego Kredenſowanemu i dependuiącemu wſzelkich Intrat na
„ Kahał Wileńſki przychodzących, & quolibet Anno Augmentować
„ ſię mogących, iako też co do uſpokoienia Kredytorow przez Kahał
„ z tychże Intrat; Superat zas któreby z Intrat któregokolwiek Roku
„ wyniknąć mogły w Kancellaryi Grodzkiey Wileń: do woli i dy-
„ ſpozycyi Generalney Kommiſsyi Skarbu W. X. Litt: lokowania i
„ oraz Żydów ſtarſzych Kahału Wileń: ex omnibus percipiendis quot
„ Annis z Intrat proventibus, etiam interpoſito na onychże ſuper
„ fidelitatem z Intrat co Rok przychodzących Linquidationis Nexu
„ Juramenti Kalkulowania, po złł: 500. poki Kahał Wileń: z długu
„ nie wyidzie, Solucyą determinuiemy, &c. „ widzieć fol: 196 i 210.

Skutek zatym w dekrecie Liquidatorſkim oſtatni Prawa Konſt: 1761. powierzaiącego tę czynność Kommiſsyi Skarbu W. X. Litt: wypełnił ſię;

I nic iuż niepozoſtało, coby mogło intereſsować Kommiſsyą Skarbu do Kahału prócz oſtrzeżonego warunku Liquidator: fol: 211. maiącego wyrazy — „ Quinimo temuż JP. Podſtarościemu Wileń: aby
„ ſummy prowentowey Kahalney augmentowaćſię mogącey wynikaiącą
„ preſuperatę in proprium uſum ac Commodum, oraz na potrzeby Ka-
„ halne nie expenſowali, lecz też Superatę in Acquietationem mnuey-
„ ſzych długow, które w powyżſzych Kategoryach ſą diſtinctim
„ obiaśnione za wiadomością JPana Podſtarościego obracali Invigilan-
„ tiæ curam ac ſollicitudinem poruczamy, i o to forum w General-
„ ney Kommiſsyi Skarbu W. X. Litt: ad cujusvis delationem ac In-
„ ſtantiam z Kredytorow wyznaczamy. — „

Sciſłość Kiquidacyi daleka, zaſtrzegaiąca, by, z wyciągnioney i Realizowaney Intraty, „ nawet na potrzeby Aktualne Kahalne nieexpenſowano; „ których niezliczona liczba co Rok znaydowała ſię; iuż dla zaſtępſtwa opłacania podatku Pogłownego za mnóſtwo prawdziwie ubogich, z głodu konaiących; — Już dla ſpłacania Ławek tradowanych w Szkole; Już dla reparacyi oney, Domow Kahalnych, okopiſk Zmarłych i Ciał, innych iuż dla opłacania do Magiſtratu co Rok po złł: 600. wedle Konwencyi Kahału w R. 1642. Mar: 29. zawartey i dekretem Aſseſsorſkim zatwierdzoney. Już dla opłacenia gwałtownego ſummy JO. Xciu Jmci Biſkupowi Wileń: znaczney, którey za przelewem od Kommiſsyi Edukacyi Narodowey. był Aktorem, a na uſpokoienie którego funduſzu, nawet Stany Rzpltey przez Konſt: 1775. ſummy 500,000. złł: pozwoliły zaciągnąć; Już dla procentowania, znacznieyſzego daleko, od takowych ſumm zaciągnionych niż dekret Liquidatorſki Kredytorom na Sądzie ſwoim byłym oſtrzegł. — Już dla opatrywania żywnością Więzniow za dekretami Cywilnemi oſadzonych; — Już dla aſsyſtencyi Procederom Kahalnym. — Już naoſtatek innych tym podobnych potrzeb, expens nioſących; — A które, z Uſtaw iednych Religicznych drugich Kongreſsowych, i trzeciey powinności, zawſze Kahał do pełnienia obowiązywały.

Sama tedy mówię ſciſłosc Liquidacyi w 66. Roku odbytey, do ſciſleyſzego przemyſłu w Ekonomice zagrzewały Kahał, y gdy, iakem wſpomniał przetrząſł trzy gatunki Expenſow, to ieſt z Religii, Obywatelſtwa, y powinności wypływaiących, zagrzał do zgodzenia ſię y poſtanowienia Uchwał, a daymy to Podatkow. nowych, bo y augmentacya dawnych Expenſom niedorownywała. —

Zatym na Expens Religiczny = Ci co piią Wino Koſzerne umyślnie robione, zdaleka ſprowadzone, Co Jabłka Rayſkie iedzą, Co używaią wymyślnych z Rozną Włoſzczyzną potraw; — Co gody Weſelne, Obrzezanie ſzumno odprawuią, niech dadzą dla tych, ktorzy dawią ſię głodem, ktorzy ſchną w Więzieniu. — A tak zrobi ſię y Percepta Religiiczna.

Na Expens Obywatelſki, = Ci co ładuią Worki z ſamych procentow, co za uprzykrzone Mięſo wołowe maiąc, Drobiu wymagaią; — Co y łokciem kiedyż tedyż zdarzonym mierząc, życzą ſobie iednak y daley mierzyć, — niech dadzą pomoc Expenſom Procederowym w Sprawach Kahalnych. — A tak zrobi ſię y Percepta Cywilna.

Rownie Expens trzeci powinności. niepowinien być zaniedbanym wpamięci, Be onus ofitii nemini debet eſſe damnoſum; a tak Rabin Duchowni Jch Religii, Nauczyciele, Szkolnicy y dalſi Officianci płatni będąc, zawſze trzymaią Oczy w Kaſsie Kahalney, ktorą Kahał iako Goſpodarz z wyżſzych godziwych przemyſłow muſi utrzymywać, Bo iak mowiłem, dekret Likwidatorſki Szeląga niezoſtawił, y owſzem Serio. aby na potrzeby nawet Aktualnie Kahalne nie expenſowano, ſub pæna w Komiſſyi Skarbowey W. X. L. ad delationem cuiusvis ac Jnſtantiam z Kredytorow, irroganda zaſtrzegł.

Nie wſtyd tedy Kahałowi Oczy kole, lecz chwała z przemyſłow ſprawiedliwych y godziwych, (ktore uſprawiedliwił) z Zaſzczytem Rządu dobrego, ſzerzyć ſię mu powinna.

Zayzdrośnik temu Rabin, a zapędzony w ſwym uczucia nieſprawiedliwym z Wyroku Sądu właſciwego Woiewodzińſkiego, przenioſłſzy ſię na Juryzdykę Xcia Jmci Biſkupa Wileńſkiego Juryzdyczan Zydow Konſekwencyi nie doſcigaiących, a mianowicie Zelmana Kowmanowicza, Jcka Leybowicza, Seymela Wolfowicza i Daniela Pinſachowicza znalazłſzy do Buntu przeciw Kahałowi za Jch częſte przeſtępſtwa kary Religiiczne wymierzaiącemu, ſkłonnych, pretextem ſkutkow dekretu, Liquidatorſkiego, całkiem zaiętą ſprawę dekretem Woiewodzińſkim do kommiſſyi Skarbu wprowadził.

Oczym Rzecz wſzczegulności.

Dość byłoby na przeczytaniu Dekretu w Komiſſyi Skarbu W. X. Lo. przez wyżey Nominatim wyrażonych Buntownikow zyſkanego y Dość przeſtać na Prawie władzę Kommiſſyi Skarbu W. X. Lo. nadaiącym, z ktorym ſkombinować dekret zaymuiący niewłaściwość, a ztąd przeświadczywſzy ſię o zgnębieniu dalekim kahału, przekonać ſię trzeba, o nieſzczęſzliwym Stanie Jego dziſieyſzym y w Konſekwencyach na Narod Zydowſki ſpływaiących. Czego zatym niedotyka ą ſię Oſoby Rokoſzowe, muſi Sąd ſię dotknąć, a uważywſzy niewłaściwość Sądu Kommiſſyinego, na rzecz zaiętą Dekretem Woiewodzińſkim, uciſk czyli bardziey buntowniczą rokoſz kilku Oſob wprowadzaiących evocatorie tenże intereſ, przeciw Jch Zakónowi, Wolnościom, rządyie Duchownym, y Cywilnym, rzecz y ordynacyą przepiſać.

Taki to ieſt zakroy Związkowy Rzeczy, i w takim związku rzecz ſię opowie

Niema przyczyny przypominać Kahał, że dekret Likwidatorſki, zaiowſzy wſzyſtko wnayścilleyſzey likwidacyi, niezoſtawił nic do Expenſu na nieodbite liczne potrzeby, y zaświadczywſzy że niektòre krobki in ordine uſpokoienia Kredytorow na lat kilka za Arędowane, y przez lat kilka z tych Krobek Jmportancyi mieć niebędą, ukończył rzecz całą na zupełney ſatyſfakcyi Kredytorom, w celu ktorey

E2

Prawo Konſt: 64. nadało wſtęp czaſowy Kommiſſyi, a Kommiſſya Sądowi liquidatorſkiemu zlała.

Z czyna od uwagi pierſzey, ze Kredytorowie uſpokoieni d kretem Likwidatorſkim, ani poznieyſi nie wynalezieni, żadnego zaſkarżenia tym bardziey prozekwowania nie uczynili y nieczynią, dla ktorych powod upomnienia ſię o ſkutki dekretu Likwidatorſkiego ieſt tymże dekretem zoſtawiony, y forum w Kommiſſyi, y to niewłaściwie, oſtrzeżone, Bo =

Spełniony Zamiar Prawa, do Exekucyi należy Juryzdykcyom na Oſoby właściwym; — Bo y dekret Liquidatorſki znaiąc ten porządek po uczył Władzy Woiewodzińſkiey Exekucyą.

Z czego wywiązuie ſię, że niemaiący mocy ſą Aktorowie, pytania oſkutki dekretu Liqidatorſkiego, a tym bardziey w prowadzenia tey Sprawy w Sąd Kommiſſyiny, która iuż ſkończona, y Exekucya iakem mówił Urzędowi Woiewodzińſkiemu zoſtawiona; O powiękſzone zaś Jntraty z tychże Krobek z pomnożoney ludności Gmin y poſpolſtwo dopominaiąc ſię przez 7. Plenipotentow kalkulacyi na Sądzie właściwym Wwdzińſkim, miało Ją zyſkaną przez wyznaczenie Sądu Religiicznego, z Zachowaniem Aprobaty lub Reprobaty.

Nieapellowało od Niego; y owſzem zanieſiony Manifeſt w Ziemſtwie Trockim na dniu 14. Xbra 1785. Jmieniem onych przez Rabina, za Krzywdę aktualną poczytuiąc, o którym zainformowani przez Woźnych podaiących obwieſzczenie od Kahału, aby obierali Sędziow y Plenipotentow na Sąd Religiiczny, dekretem Xcia Jmci determinowany, przykładem Kahału który iuż obrał przez Seſſyą *na dniu 30. Januarii 1786.* — Oraz zupełnie zawiadomieni przez Dyſpozycyą Podſtarościńſką na dniu *27. Februarii* 86. w ſzkole Wielkiey y Przyſzkołkach publikowaną w Wyrazach — „ *Aby mieć zupełne y autentyczne każdego uwiadomienie dla wyłączenia poſluſznych od ſprzeciwiaiących ſię ju-*
„ *ryzdykcyi Wodzińſkiey przykazuie Szkolnikom, aby przez trzy dni wſzko-*
„ *le &c wywoływali: iż ktokolwiek czuie ſię, że niepiſał ſię tak, iako na*
„ *Manifeſt, lecz iako ſzczegulnie na Plenipotencyą, ten powinien dać z ſiebie*
„ *Ewazią wyznaniem w Xięgach podpiſanym; i takowe wyznanie aby*
„ *niebyło ſądzone za nagłe y gwałtowne ma ſię przeciągnąc od czaſu obwo-*
„ *łania do tygodnia & Zawiadomieni mowię, podpiſem własnoręcznym*
„ *w Xięgach, wyrzekli ſię, y na zanoſzących takowy Manfeſt, Manifeſto-*
„ *wali ſię.*

Czytać obwieſzczenie obrania Sądziow przez Kahał na Sąd Religiiczny; Dyſpozycyą Podſtarościnſką, publikatę takoż Kahalną, i Manifeſta &c Manifeſta przy wyznaniach na dniu 28. febr: 3. 5. y 6. Marca, oraz junij 1, d. przytym świadectwo 2. Woźnych dnia 22. Marca wydane w Excerptach ſkładaiące ſię.

Uważać dopioro wſzyſtkie kroki obu ſtron iak ſię wydaią, y czyim ſą dziełem, ieśli nie Rabina.

Obnioſſzy tedy Remanifeſtami Kahał czernidła rzucone przez Manifeſta Buntownicze liczne, wſzedł, naoſtatek w prowadzony do Sądu Kommiſſyinego.

Tam znalazł gotowe wſzyſtkie uporządkowania, które bez dyſtynkcyi Ucisk knowany ſpełniły, y które dla zamiaru pognębienia, moc właściwą Juryzdyczną zmnieyſzyły.

Złożony z Manifeſtow Proceder podany Proiektem Załob, ziſzczony ſkutkiem przez Wyrok dał iednak te świadectwo, że kłotnia z Rabinem protekcyą ſilną ſparta, nękać Jch może y nęka *Czytać Załoby w dekrecie umieſzczone ku przeświadczeniu.*

Wſzelako Kahał lubo czuł pracowitą nad ſobą Rękę wniosł iednak oświadczenie iż rachowania ſię nieodbiega z Prowentow dekretem liquidatorſkim oznaczonych, z dyſtznkcyą oſobnych Prowentow kognicyi Sądowi Kommiſſyinemu nieuległych. =

Xże zaś Woiewoda y iego Juryzdykcya; o dyſtynkcyą Sprawy, y o wyłączenie Kweſtyi, które pod rozſtrząſnienie Jego władzy należą ſię =

Oſobno W. JP. Odyniec Piſarz Grodowy Smolen: a Podſtaroſta Wilenſki, Obowiązki dekretem Liquidatorſkim do Urzędu Podſtaroſty od J. O. Xcia Woiewody Wileńſkiego uſtanowionego przywiązany tłumacząc yzłe pociągania Go do Procederu, y przez Buntownikow Jurzdyce Wodzińſkiey uległemi być powinnych, sformowanego, dowodząc = Na podane Explikacye naſtępne względem ſzczegulnych od Zydow Gminu Wilenſkiego prożb przynieſionych, Komiſſya czyni wyroki. — *Ktorych wyrazy*

Co ſię tycze żądaney od Zydow Gminu Wilen: zewſzyſtkich prowentow KahałuWilenſkiego. od daty Dekretu LiquidatorſkiegoKalkulacyi y Werefikacyi, Ponieważ wiedynaſtu Krobek DekretemKomiſſy Liqwidatorſkiey (znalezionych) ku uſpokoieniu Kredytorow na Kahale Wilen:
„ Summy ſwoie maiących, wyraźnie deſtynowanych, i przeznaczo-
„ nych a złł: Pol: 34,000. z zamiaru tegoż dekretu na prowent
„ roczny wynoszących, iuż to z Załob Zydow Gminu Wileńſkiego
„ iuż z Manifeſtow od Roku 1786. w Ziemſtwie Wileń: Trockim
„ i Trybunale W. X. Litt: pozanaſzanych, wyraznie zachodzi za-
„ ſkarżenie, iż takowe Krobki nie iuż złł; 34,000. lecz za powię-
„ kſzeniem przez Kahał w każdey z nich wyznaczonego dekretem
„ dochodu do złł: 151,750. na Rok Inportowały, azatym iako przez
„ dekret Liquidatorſki z oſtrzeżenia onego, iż powiękſzyć ſię w tych
„ rodzaiach maiące Prowenta ſzczegulnie na funduſz znieſienia długu
„ Kahału Wileńſkiego obrocone być maią, pod weyrzenie i rachu-
„ nek Sądu ninieyſzego należą, zaczym My Sąd Kommiſsyi &c po-
„ trzebną Kalkulacyą z 11. pomienionych Krobek dekretem Liqui-
„ datorſkim ſpecyfikowanych oddaty tegoż dekretu, do czaſu Kon-
„ traktu przez JW. Koſsakowſkiego Piſarza i Kommiſsarza Skar: za
„ wyznaczeniem onego przez Kommiſsyą Skarbową na też Prowen-
„ ta uczynionego ze wſzyſtkich pod tytułem takowych Krobek w zu-
„ pełney onych wielości wybieranych prowentow uznaiąc takowey-
„ że kalkulacyi od Roku 1773. przez czas dziewięcioletni do Roku
„ 1782. Kontraktami JW. Koſsakowſkiego ſpecyfikowanych na po-
„ bor, przez one prowentow zaięty. iako względem poſtanowienia
„ przez Kommiſsarza z woli Kommiſsyi użytego naſtałym, nie decy-
„ duiemy, i od niey Kahał Wileńſki uwalniamy; Wſzakże My Sąd
„ &c potrzebną Indagacyą ieśli Kontrahenci przez JW. Koſsako-
„ wſkiego zażyci nad Inſtruktarz przez niegoż Informowany, a gdy-
„ by tego niebyło, ieśli nad zwyczay w czaſie Kontraktu trwaiący
„ poboru nieczynili, rozumieiąc ieśliby iakowa ſuperata w tym pobo-
„ rze okazała ſię, do powinney z teyże ſuperaty kalkulacyi WW.
„ Weryfikatorow obowiązuiąc, w reſzcie od Roku 1782. iako od ter-
„ minu Kontraktem JW. Koſsakowſkiego zamierzonego My Sąd &c
„ kalkulacyą na Kahale Wileńſkim z Oſob czy w ciągu tamtego cza-
„ ſu ſkładaiących ze wſzelkich i wſzyſtkich Prowentow na rzecz ty-
„ lekroć na mienionych Krobek poborowanych do terminu naſtępnych
„ Aktow kalkulacyi i weryfikacyi naznaczamy. — Dopiorož co ſię
„ tycze innych tegoż Kahału Wileń: dochodow przez Zydow Gminu
„ Wileń, tytułem udzielnych po dekrecie Krobek przez Kahał utwo-

F

„ rzonemi na ucisk swoy mianowanych. — Lubo ze strony JO. Xcia
„ Jmci Radziwiłła Woiewody Wileńskiego i Jego Juryzdykcyi tu-
„ dzież od Kahału Wileńskiego podaiąc dystynkcyą do Sądu takowe
„ prowenta w ośmiu rodzaiach przez Gmin Wileński Krobkami prze-
„ zwane, iako to od Posagow Wina Koszernego, od Jabłek Rayskich,
„ od świec Kupuiących się od Obrzezania od Pior z każdey Gęsi
„ rznientey od Mięsa za złoty kupionego po 6. groszy od przedawania
„ tytułow Zydowskich dochodami z Obrządkow Religij wynikaiącemi
„ mieniono, a zatym w zdarzoney z tego źrzodła uciążliwości już to
„ do Sądu Religiicznego do ktòrego JO. Xiąże Woiewoda Wileński
„ po zaskarżeniu się pospolstwa Zydow Wileńskich w Roku 1785.
„ przez się zaniesionym rzecz odesłał, iuż to do Kognicyi Władzy
„ swoiey, iuż nareszcie do Sądow Zadwor: J. K. Mci. sprawę należeć
„ przekładano. — Jednak ponieważ w liczbie takowych dochodow
„ iako to od swiec, od Pior zkażdey rznientey Gęsi i 6. groszy od
„ kupionego za złoty Mięsa podatki oczewiście wynalazek Kahału
„ ku pomnożeniu w innym tytule zmianowanych dekretem Liquida
„ torskim utworzonemi i wedle zamiaru tegoż dekretu i podług prze-
„ znaczenia Konst: 1764. niemniey destynacyi tylko uspokoienia dłu-
„ gow Kredytòrskich ulegaią. bowiem dekret Liquidatorski żadnych
„ nad podane przed się Krobkami nazwane podatkow nakładać, &
„ de Omnibus præcipiendis proventibus rachować się nakazał, a Kon-
„ stytucya 1764, przez słowa: aże Ryczałtowe Pogłowne. &c &c.
„ i przez wzgląd na całość Pogłownego i oraz na satysfakcyą dla
„ Kredytorow Zydowskich, łączenie nadto Juryzdykcyi ninieyszey
„ powierzyła, iakowe 8. rodzaiow &c &c ieśli naopłatę Kredytorow
„ użytemi byly, wiadomość zupełną Sądowi ninieyszemu należy się.
„ — Zaczym My Sąd &c z tych to 8. Rodzaiow prowentow innych
„ wszystkich oprocz owych 8. Krobek wynaydowanych od R. 1766.
„ składanek kalkulacyą przez Kahał Wileński od Roku 1766. do
„ czasu następnych Aktow decyduiemy. Wszakże ażeby pobor onych
„ do następnych Aktow &c przez Kahał czynić się mogący na po-
„ wszechne tylko Zydowstwa Gminnego Wileńskiego był obraca-
„ nym &c i bez uciążliwości Gminu był wybierany My Sąd &c su-
„ rowo nakazuiąc, ażeby tenże Kahał składkami na nowo w iakim-
„ kolwiek tytule utworzyć się mogącemi Zydow Gminu Wileńskiego
„ nie uciskał zastrzegamy &c. Do iakowych Aktow &c Komporta-
„ cyą Xiąg Chazakowych Cheyrymowych Tytułowych, Uchwal-
„ nych, Krobkowych &c, maiących Zapisy wszelakich ad Vélle &
„ necesse Kahału składanek, Xiąg Duchownych, Klątw Cheyrymo-
„ wanie i Konfiskat maiątku Gminu, item Xiąg w ktòrych pobor co-
„ roczny od Gospodarza do Krobki Kupieckiey wedle Regestru przez
„ Symplarzow Sporządzonego był zapisywany, osobno Xiąg Pogło-
„ wnego i Expensy, oraz Xiąg Pisarskich i wymierniczych od Kup-
„ cow przyiezdzych, poboru od Szlubow posagow oraz Xiąg rożne
„ długi okazuiących, i Expensow generalnie na cożkolwiek łożonych
„ i Kwitow Exolutor &c. od Roku 1766. do daty nastąpić maiących
„ Aktow przed temiż Aktami i do pryncypalney Rosprawy pod
„ winą sprzeciwieństwa determinuiemy, i wolność Gminowi mowie-
„ nia o przysięgę na wierności Komportacyi zachowuiemy; — Nie-
„ mniey do stawienia przez Kahał Osob do dochodu podatkow Kahal-
„ nych &c &c. Interessowanych przed rzeczone Akta &c decyduie-
„ my. — Potrzebną Inkwizycyą podług Załob Gminu rozumieiąc,
„ Oną in ordine do badania się przymusu przez Kahał iakby użytego
„ ku nakłonieniu Zydow Gminnych do Recessu od zaczętego pro-

„ cederu, &c i doświadczenia czyli Plenipotencya od Gminu Zy-
„ dom do Dekretu ninieyſzego Aſsyſtuiącym wydana ieſt dobrowol-
„ ną, i od tych Oſob podpiſaną, których podpiſy okazuią ſię, i ieśli
„ iakowy ucisk był przez Kahał nad Oſobami Gminnemi, do poboru
„ podatkow zamierzany My Sąd &c &c. naznaczamy, i za niezgo-
„ dzeniem ſię Stron Urzędnikow na expedyowanie determinuiemy; —
„ Którzy &c &c. bez względu na nieſtanność bądz nieprzyſtąpienie
„ do nich któreykolwiek Strony, bądz za Rekwizycyą iedney z nich
„ expedyowane były nakazuiąc wolne wynieſienie nowych Załob
„ zachowuiemy. — Poſtępuiąc zaś do przełożoney od Gminu ſkar-
„ gi względem niedopełnienia przez W. Odyńca Podſtaroſtę od JO.
„ Xiążecia Woiewody Wileńſkiego w Roku ieſzcze 1772. nad Zydo-
„ wſtwem Wileńſkim uſtanowionego, i doſtrzegania całości prowen-
„ tow Kahalnych dekretem Liquidatorſkim reſpektive funkcyi Podſta-
„ rościńſkiey obowiązanego, &c &c My Sąd &c &c rzeczonego W.
„ Odyńca od właſnego Onemuż qua Podſtaroście Wileńſkiemu przez
„ dekret Liquidatorſki nad prowentami Kahalnemi dozoru, do pryn-
„ cypalney Rozprawy ſuſpenduiąc podobnież proźby Gminu Zydow
„ o ukaranie tegoż W. Odyńca i Kahału za przeſtąpienie Sancitow,
„ Kom: i Liſtu Zelaznego J. K. Mci: w Roku 1786. naſtałych, do
„ teyże Pryncypalney Roſprawy zawieſza. — Proźbę o uſtanowie-
„ nie Inſtruktarza do Poboru Prowentow Kahalnych przez Zydow
„ Gminu podaną, z oſtrzeżeniem poboru podług Zwyczaiu pod czaſem
„ naſtawania dekretu Liquidator: trwaiącego także do pryncypalney Ro-
„ ſprawy, weſpół z pretendowanych uchyleniem penſyow offician-
„ tow Duchownych Zydowſkich zatrzymuiemy. — Komportacyą
„ Wexlow Cerografow przez Kahał ſpolnie z temi które w zawinieniu A-
„ rędownych Krobek wynikneły, tak do Aktow naſtępnych, iako
„ i do pryncypalney przed Nami roſprawy decyduiąc, i przez Oſo-
„ bny z Seſsyi Ekonomiczney uniwerſał wyiść maiący, zobowiąza-
„ nie nowych Kredytorow po dekrecie Liquidacyinym naſtałych do
„ okazania wielości zaciągnionych po tymże dekrecie przez Kahał
„ Wileńſki długow, &c zapewniamy. &c &c &c. *Widzieć*
1787. *Apr: 17. zapadły takowy dekret.*

Dotykalnemi będąc, zamiary, za świadectwem tegoż dekretu, iż nowych Kredytorow znaleść mogących Inſtancya ieſt potrzebna do upomnienia ſię o ſkutki dekretu Liquidatorſkiego, za którą moc i właſność wdania ſię Kommiſsyi Skarbowey W. X. L. przyzwoitą byłaby; y dla tego Oſobny Uniwerſał do Zebrania Kredytorow wyiść ze ma zadeklarowanym zoſtał.

Y Iubo Jnkwizycyia determinowana do doświadczenia czyli Plenipotencya od Gminu Zydom do Dekretu aſsyſtuiącym wydaną ieſt dobrowolnie, y od tych oſob podpiſaną ktorych podpiſy okazuią ſię; przecież na Jnſtancyą onych z Zaſtrzeżeniem wſzelkim y owſzyſtko zagłębiono, —

Niemiały mieyſca Przywileie, Wolności Zydom wſelkie wedle Jch Zakonu nadaiące, y Prawa wyrazne one zatwierdzaiące, Bo Konſtytu: 64. o wybieraniu Pogłownego przez dyſpertymenta dawniey ucisk poſpolſtwu czyniąca, dla (pretextu ktorego Konſt: 66. Komiſſyi Skarb: chronić ſię zaleciła:) wzięta; miała ie zniſzczyć. —

Niemiały Mieyſca Prawa liczne Woiewodow i Słow preregatywę utrzymuiące, y Zydow pod ich Juryzdykcye podaiące — Bo Juryzdykcyą Woiewodzinſką W Odynca ſprawuiącego, ſuſpenduiąc od dozoru nadprowetami Kahalnemi, Ukaranie za ſprzeciwienſtwo Sancitom Kommiſsyi Skar. W. X. L. i Liſtowi Zelaznemu J. K. Mci do pryncypalney Roſprawy zawieſil. —

Niemiały mieyſca obrzędy Zakonu, Które za każdym poſtąpieniem Monarchow na Tron przez Pacta Conuenta zaprzyśiężone, generalnie dlakażdey, Religii poczówſzy od wyżſzego aż do mnieyſzego ſtanu w ſzczegulności, y w ogulnoſci, chować zaparęczone, Oſobnemi Przywileiami, każdego Panowania Zydom ſtwierdzóne, y Prawami wiekuiſtemi approbowane — Bo to wſzyſtko, co rząd Duchowny dla potrzeb Religiicznych a Cywilny dla Obywatelſkich uſtanowił, To Dekret Kommiſſyi Skarbu Lit: wſzyſtko do pryncypalney Roſprawy uchylił. —

Przez Komportacyą Xiąg Cheyrymowych uchwalonych, Duchownych, Piſarſkich y dalſzych od obrony w Sprawach Kahalno-Cywilnych uſunoł, y bez Exekucyi Urzędowanie Kahalne Zoſtawiwſzy, Religią ieſzcze ſamą utrzymywanych. choć Buntownikow zupełnie rozwiązał.

A tak iuż bez Religii, bez Obrębu, bez Zwierzchnictwa, przeciez iedney ulegaiąc Protekcyi, różne każdemu z Kahalnych, zaczeli śmieley uliczniać za inſtyktem Rabina przykrości. —

Jedni utrzymuiącśię na Juryzdycę Xcia Jmci Biſkupa Wileń: oſonbe Nabożeńſtwa odbywać, uſtawy przeciwne Religiicznymy Cywilnymna ziazdach kongreſowych uſtanowionym y za Prawopowſzechne przyiętym ſtanowić dawnym nieulegać y zgołato wſzyſtko na przeciw Główney Szkole Wileńſkiey sformować przed śięwzieli; co Konſtt: 1717. za przyśiężeniem Taryf Pogłównego ułożonych przez Kahały Generalne; nierozerwanym, i w uległości Główney Szkole Przykahałki iako Jey cząſtki, utrzymywanym mieć chciała. — Co Konſtt: 64. zmieniaiąc porządek opłacenia podatku Poglownego Luſtracyą iuż wyciągnientego: przez Kahały od ſwych Przykahałkow y cząſtek wybieranie onego, zadeterminowała; Bo za ich Buntownikow muśi z dochodow na Jnne Expenſa deſtynowanych Kahał opłacać, pod Exekucyią w tymże czaśie roziątrzonym bez wymowki y przyięcia Delaty nieraz praktykowaną. —

Drudzy na tyże Juryzdyce Mieſzkaiący, za inſtynktowaną ſprawę z Abelem Wolfowiczem Kahalnym przez Jnſtygatora w Sądach Zadwor Xcia Jmci Biſkupa Wileńſkiego o Apoſtazią z przypozwaniem do Aſſyſtencyi całego Kahału wiedzioną, daley ciągnąć, złośliwe gwałty nad Oſobą Abela podtytułem Exekucyi wyrokow, zapadłych wymierzali, y zatymże Dekretem zpułnocy z Zołnierzami na Dom tegoż Abela napadli, dom ſpuſtoſzywſzy, ſamego iakby ſkonwinkowanego Apoſtatę do Więzienia ściſło opatrzonego wtrącili. =

O ktorym to gwałcie, nic ten Abel nie mówi iakim On Prawem, iakim porządkiem dopełniony, lecz przy złożeniu Proceſſu Sądowego Zadwor: Xcia Jmci Biſkupa Wileńſkiego, *w dniu 25. Xbra 85.* dokonanego, *ſkłada* też Swiadectwa rożnych Dyſtyngwowanych Oſob poświadczaiących Gwałt nieſłychany, *Składa* contra-Ordynans na Wywolnienie z Więzienia łaſkawie Zyſkany; *Składa* Dekret S. Nuncyatury *pod* datą 1786. 9bra 10. definiuiący Proceſs w Sądach Zadwornych Biſkupich wiedziony, y od mocy dekretow Zadwor: Abela uwalniaiący; *Składa* Liſt Otwarty czyli Inſtrument J. O. Xcia Jmci Biſkupa Wileńſkiego, pod datą 1787. *dnia 7. Lipca*, łaſkawie Abelowi wydany, y przez wyrazy ſwoie = *Iż lubo Niewierny Zyd Abel Wolſowicz Obywatel Miaſta Wilna był Oſkarżony y prozekwowany z Inſtancyi Fiſkaliſa w Sądach Naſzych Zadwornych y Trybunalſkich Compoſiti fori, gdy iednak dotąd przekonany o ten Wyſtępek niezoſtał żadnemi ſłuſznemi y na prawie funduiącemi śię dowodami; Przeto temuż Fiſkaliſowi zalecamy, aby pomienionego Abela o niedowiedzioną, Apoſtazyą w Czaśie dalſzym nie obwinał, nie zaſkarżał, y z Onym*

niepro-

nieprocedował. Na dowod własną Ręką podpisuiemy się, &c. Niewinność Abela zaświadczaiący. — Po mimo wszelkie takowe Ewikcye, y iuż zda się spokoyności, *Składa Pozew w Ru* 1787. *7bra 19.* świeżo co podany, Imieniem nie iuż Fiskalissa lecz z Instancyi W. Jmci Pana Hornowskiego Kommissarza Juryzdyk Xięcia Jmci Biskupa Wileńskiego qua Zwierzchnika a Szymela Wołfowicza, Wolfa Aronowicza, Szmuyły Josielelewicza Dowodcow, (Biegunow Rabinowskich, y iakoby Plenipotentow Gminnych w Kommissyi Skar: W. X. Lit:; y tu prztomnych) przed Tryb: Duchowny wskrzeszaiąc sprawę o Apostazią, wyniesiony. =

Skąd zainformowany Sąd Nayiaśnieyszy doyrzy Ucisk wytężony przez rożne sposoby, doświadczy Obrotow Rabina, dośledzi Expensow Kahalnych niepotrzebnych z pociągania Kahału, przekona się o Rozwiązłości w sameyże Religi czyli Zakonu Starego.

Gdy ieszcze raczy przesłuchać Manifestow y Remanifestow licznie rożnemi daty przez Kahał na Buntownikow titulo Plenipotentow Gminnych zaniesionych;-Zaświadczeń wielu Woźnych o ich postępkach. Zeznaniem w Kancellaryach pod dniem 24. Julii, 87. stwierdzonych; — Ordynacyi Komissarza Xcia Jmci Biskupa Wileńskiego pod dniem 21. 7bra 1787. do Juryzdyczan Zydow Xcia Jmci Biskupa wydaney. — Wizyi dwuch Woźnych w Ru teraznieyszym 1787. 7bra 25. zeznaney, a poświadczaiącey że Jcko Leybowicz w Jatce Mięsney na Juryzdyce Xcia Jmi nowo utworzoney, Kunicę, (ktora iest karą Duchowną y przy Szkole iedynie być przybitą powinna;) przybić kazał, y do oney każdego Kahalnego, Duchownego sadzać, bądź iakim sposobem złapawszy, że będzie, ogłasza.

Czytać to wszystko iako składaiące się w Excerptach

§.

Jzalisz skutek nieszczęśliwości nie wypływa, gdzie Subordynacya, z Ustaw Cywilnych iest obaloną, gdzie Religia pierwsze Prawo w Jestestwie Człowieka utrzymuiąca, głosu w uczuciu natury Buntownikow niema. —

Wszakże Religia daie poznawać Zwierzchnictwo postanowione od Naywyższego,-Subordynacya, zaś utrzymuie w Rządzie uległych. — Jeśli tedy to oboie zniesionym być ma. Kahał y wszystkie Departamenta Rządu, dla prozekucyi Ustawney, dla niebespieczeństwa samegoż życia y maiątku własnego, ustaną y wyniosą się, a ztąd z Miasta, w Rządzie kwitnącego w rożne przez Zydow, za Wolnością. Rękodzieła osiedlonego, iaskinia na wszystko determinowanych, Węzłem Wolności, bezkarney, z niebespieczeństwem dla każdego Stanu Ludzi, sformuie się.

Nie czas iuż będzie ugasić, gdy się w początkach nie stłumi; łatwieyiest latorośl nachylić, niż dać pracy zapoconey w wycięciu twardego z starości drzewa. —

A gdy to iest pewnym w Konsekwencyach, powinno każdy Stan przebodz. — A Zaradzaiąc, y Definiuiąc; czyli Narod Zydowski iest potrzebnym, lub nie? czyli ten Narod społeczność iakąkolwiek oznaczaiący powinien mieć swoy wedle Zakonu swego porządek, wedle potrzeb Religiicznych y Cywilnych Departamenta Rządu, wedle utrzymania tegoż Rządu, nieiakąś moc kary tak na podległych Rządowi, iako y przestępcow w Rządzeniu.

Nad czym pracowały od Wiekow, Ziazdy Kongressowe Synagogi y Kahały. — Nadczym Monarchowie y Stany Rzeczypospolitey utrzymuiąc Ich za społeczność y Narod liczny, żeby mieli swe Obręby czułym okiem patrzali; a przekonani o poczynionych Ustawach przez Ich Rządców, Przywileiami y Prawami temu Narodowi Ogulnie y szczegulnie

 gulnie

gulnie wydanemi y ogłoszonemi, swą spokoyność stwierdzili. — Dzi ruiny takowey, Duch niespokoyności Wigdorowicza dla samey chciwości, zayzdrości, y nienawiści będąc sprężyną, ieśli nie dostaie co do przekonania z złożonych Inkwizycyi o Jego rożnogatunkowych przestępstwach przed każdym niemal postanowieniem punktow wzaiemnych od bytych, powinno ostatecznie dla wznieconego y teraz Buntu przekonać, że nie wart być Rządcą. — Bo

Wedle ich Narodu Nabożeństwa y Jego Ustaw, Rabin mieć takie Cnoty nayszczegulniey powinien, iakie-Prawo Boskie w Dziesięciorgu zaleca, a iakich naydokładniey inne Departamenta Cywilne wypełnić nie mogąc, do Jego Urzędu Bogomyślności nayszczegulniey przywiązały.

Wszystkiego tego odstąpił, na wszystko zapomniał, y On też w Narodzie swym ma być zapomniany; a za Zwierzchnika w Synagodze Wileńskiey.

§.

Miłe atoli będzie widzenie się w Sądzie Religiicznym, na Kalkulacyą za nabrane liczne Summy w Kahale, y poczynione szkody, dekretem Zwierzchnym J. O. Xcia Jmci Wwdy Wileńskiego ostrzeżonym. —

Dla pewności czego, a naybardziey Repetycyi w pretensyach czystych do 150,000. Złotych zgurą likwiduiących się, iak Prawo Statutowe *w Art*: 45. z R. 4. po nieosiadłym chce mieć, dana być ma, poręka. — A w niedaniu Oney uznana Detencya, lub Approbata Aresztu założonego Wu Wichertowi, znaglaiąc do statuicyi w każdym Czasie y potrzebie rzeczonego Wigdorowicza. = Bo:

Y chęć, zastrzeżeniem podana od Wo Wicherta, dośledzać funduszu z dochodow Rabinowskich iakoby zaległych w Kahale, na satysfakcyą Długowi przelanemu, iest nieodbitą; — Y skutek staranności w dźwignieniu Go, pretensyą Umowioną y z formowaną (iak świadczy dekret Grodzki Nowogrodzki 1784. Mar: 16. zapadły) na Urząd Rabinowski, z Expensem rężykowany, w Zamierze mieć powinien konieczną Bonifikacyą. — A zatym y Assystencyą. Będzie to należeć do powinności Wigdorowicza; — A Kahał nieczuiąc się być dłużnym ani Wu Wichertowi, ani J. O. Xciu Jmci Biskupuwi Wileńskiemu za wlewkami zagranicznemi do Wigdorowicza stosowanymi, składaiąc dekret Grodz: Nowogr: wyżey wzmiankowany, prosi siebie uwolnienia od prozekucyi niesłuszney y Ewokacyiney, a Wo Wicherta za przelewem Aktora wszystkich skutkow Prawa, ukarania Winami Ewokacyinemi. — Gdyż y dekret złożony, y Załoba dzisiay wyniesiona od Wo Wicherta po Kahał, za którą przypadła Sprawa zaymuiąc prożbę odesłania do tegoż Grodu Nowogr: iest dowodem zupełney Ewokacyi.

Zbior Rzeczy Produktowey. —

Sąd Nayiaśnieyszy ma wszystkie szczeguły, wiadomości, o obrządach Religii Zydowskiey, o Obowiąkach Urzędow a mianowicie Rabinowstwa, o wolnościach Ogulnych Zydom nadanych, y szczegulnych na uspokoienie Rokosznikow y Przestępcow w Zakonie, udzielonych; Osobno praw, Directum Dominium Wwdom y Starostom nad Zydami naznaczaiących; — Forum dla tychże Zydow upewniaiących, & Distinctim, inne Juryzdykcye de Evocatione przed sobą Zydow, zastrzegaiących. Z ktorey =

Zapatrzywszy się na Prawo Konst: 1673. Vol: 5. fol: 147. Listy z Kancellaryi Stanow w Ru 1672. Junii 23. Zydom wydane na karanie im Zydow nieposłusznych y swywolnych, approbuiące.

Wy-

Wyſtępcę Wigdorowicza w Religii y powinności Cywilney za poprzedzonemi Inkwizycyami iuż oſądzonego dekretami, a m anowicie o ſtatecznym Woiewodzińſkim, zatwierdziwſzy takowy dekret, ile wczaſie nie appellowany, Winami odzewnemi y Expeuſami licznemi obciążyć. — Kalkulacyą przez Sąd Religiiczny tymże dekretem Woiewodzińſkim oſtrzeżoną ponowić. — *Y tym ſamym* =

Przrogatywę Wojewodow y Staroſtow utrzymuiąc, Forum dla Zydow diſtyncte naznaczyć. — Oraz temmu wſzyſtkiemu Zaradzić Raczy, co do właſności każdey przepowiedzianey Rzeczy należeć będzie, a o co w Załobach przed Sąd Nayiaśnieyſzy właściwy, wynieſionych, Prożby nie Intereſſowane Zydowſkie umieſzczone, Ratunku wołaią. =



